

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

Kooperace mezi policií České republiky a romskou vyloučenou
lokalitou na příkladu města Jaroměř

Bakalářská práce

Autor: Lukáš Kňourek
Studijní program: B6107Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Mgr. Jirka Luděk, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Macek Petr, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Lukáš Kňourek

Studium: P16K0093

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Kooperace mezi policií České republiky a romskou vyloučenou lokalitou na příkladu města Jaroměř**

Název bakalářské práce AJ: Cooperation among police of the Czech Republic and Roma excluded locality on the example of city Jaroměř

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

V této bakalářské práci představím působení policie ČR ve vztahu k romské populaci. Nejprve vymezím romskou komunitu a její současnou situaci, definuji romskou identitu a představím problematiku vyloučení i vyloučených lokalit se zvláštním zaměřením na město Jaroměř (městská část Josefov). Dále uvedu spolupráci policie ČR s příslušníky vyloučených lokalit, která má vést k uklidnění situace a uvedu i výsledky spolupráce. Uvedu také poplatné předsudky vůči romské komunitě. Závěr

Gregor, M.: Historie a současnost služby pořádkové policie od roku 1918, Praha 2017
Hirt, T. Jakoubek, M.: Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit, Plzeň 2005
Jakoubek, M.: Romové-konec (ne)jednoho mýtu, Praha 2004
Bílek, P. Dufková, I. Uhl, P. Zlámal, J. Policie v multikulturní společnosti, Praha 2003

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Oponent: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne....

.....

Lukáš Kňourek

Poděkování

Tímto děkuji svému vedoucímu práce panu Mgr. Luďku Jirkovi, Ph.D. za poskytnuté konzultace, odborné vedení mé práce a cenné rady.

Anotace

KŇOUREK, Lukáš. Kooperace mezi Policií České republiky s romskou vyloučenou lokalitou na příkladu města Jaroměř. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020. 46s. Bakalářská práce

Tato bakalářská práce se zabývá kooperací mezi Policií ČR a romskou skupinou ve vyloučené lokalitě na Jaroměřsku. Práce je teoreticko – praktického charakteru. Zaměřuje se na činnost policie a činnost asistenta prevence kriminality, soustředí se na romský sociální systém a hlavně na vzájemné vztahy mezi policií a Romy. V praktické části probíhá odhalování vzájemných vztahů a hledání možných řešení, která by přispěla ke zkvalitnění vzájemných vztahů.

Klíčová slova: Romové, prevence, kriminalita, asistent prevence kriminality, sociální systém

Annotation

KŇOUREK, Lukáš. The cooperation between the Police of the Czech Republic and the Roma excluded locality on the example of the town Jaroměř. Hradec Králové: Faculty of Education, Univerzity of Hradec Králové, 2020. 46 pp. Bachelor Thesis

This bachelor's thesis deals with cooperation between the Police of the Czech Republic and a Roma group in an excluded locality in the Jaroměř region. The work is theoretical – practical. It focuses on the activities of the police and the activities of the crime prevention assistant, focusing on the Roma social system and mainly on the reciprocal relations between the police and the Roma. In the practical part, there is a discovery of bilateralities and the search for possible solutions that would contribute to the improvement of mutual relations.

Keywords: Roma, prevention, crime, crime prevention assistant, social system

Obsah

Teoretická část.....	9
1. Úvod.....	9
2. Policie České republiky a její charakteristika.....	10
2.1. Organizační struktura policie	10
2.2. Příslušník policie ČR.....	11
2.3. Policejní etika a Etický kodex PČR.....	12
2.4. Policista a jednání vůči menšinám	13
3. Obecní (městská) policie	14
4. Asistent prevence kriminality	15
4.1. Náplň práce APK a jeho pravomoce	18
4.2. Romský asistent očima Romů	19
5. Problematika vztahu Čechů k Romům a situace v Jaroměři	20
5.1. Romové v očích veřejnosti	20
5.2. Josefovské ghetto	22
5.3. Romové v Jaroměři – Josefově.....	23
6. Sociální vyloučení a sociálně vyloučená lokalita	24
7. Prevence kriminality v Jaroměři – Josefově.....	27
7.1. Projekt Asistent prevence kriminality II.....	27
7.2. Plán prevence kriminality.....	29
Praktická část.....	29
8. Výzkumné šetření.....	29
8.1. Metodologie výzkumu.....	29
8.2. Výběrový vzorek participantů	30
8.3. Etika výzkumu.....	32
8.4. Cíl výzkumu	33
8.5. Dotazníková šetření	34
8.5.1. Dotazník pro strážníky městské policie a jeho výsledky.....	34
8.5.2. Dotazníky pro PČR a jejich výsledky.....	35
8.5.3. Dotazník pro Romy a jeho výsledky	37
8.5.4. Dotazník pro APK a jeho výsledky	38
8.6. Závěr výzkumného šetření	40
9. Závěr.....	41
Bibliografie.....	43

Seznam použitých zkratk

PČR – Policie České republiky

APK – asistent prevence kriminality

Teoretická část

1. Úvod

Základním tématem této práce je spolupráce Policie ČR s romskou národnostní menšinou, konkrétně na Jaroměřsku. Hlavním aspektem pro výběr tohoto tématu je má osobní pracovní zkušenost. Jako policista přicházím pravidelně do styku s lidmi různé národy, národnosti, různého sociálního statusu, přičemž mé chování a jednání musí být čistě profesionální v souladu s policejním etickým kodexem. Práce s Romy však vyžaduje někdy i mnohem více než jen profesionalitu. Při řešení vzniklých situací je většina z nich agresivní, odměřená, nesdílná a má pocit, že jsou automaticky diskriminováni. Časté jsou i situace, kdy Romové odmítají naši pomoc a věc si řeší „po svém“. Zajímá mě tedy, jaké pracovní zkušenosti mají kolegové z Jaroměře – Josefova, zda řeší podobné situace, zda vychází s romskými skupinami a jaké jsou jejich vzájemné vztahy.

V teoretické části práce se věnuji náplni policejní práce, policejní etice. Dále se soustředím na vysvětlení pojmu asistent prevence kriminality a popisuji jeho práci. V dalších kapitolách teoretické části charakterizuji romské etnikum, jejich sociální systém a zabývám se i problematikou sociálního vyloučení a sociálně vyloučené lokality.

Navazující praktická část obsahuje výsledky výzkumu, který je zaměřený na spolupráci a vzájemné vztahy policie a Romů, přístup policie k Romům, dotazníkové šetření a rozhovory. Zabývám se také na prevenci kriminality a možnostmi prevence, které město nabízí.

Cílem dotazníkového šetření a rozhovorů, je zjistit, jaké vztahy panují mezi oběma stranami a shromáždit názory Romů žijících na Jaroměřsku. Je třeba také zjistit, zda dochází k plnému využití asistentů prevence kriminality pro práci s Romy a sumarizovat názory a podněty na zkvalitnění činnosti Policie ČR či městské policie v souvislosti se zaváděním těchto asistentů pro práci s romskou skupinou.

2. Policie České republiky a její charakteristika

V této kapitole bych nejprve rád stručně představil Policii České republiky (dále jen PČR), jelikož je nedílnou součástí mého tématu, které se týká právě spolupráce mezi PČR a Romy na Jaroměřsku.

Policie České republiky (dále jen PČR) je útvar s celorepublikovou působností působící na území České republiky. Jedná se o ozbrojený bezpečnostní sbor, který je podřízen ministerstvu vnitra. Policisté jsou ve služebním poměru, což upravuje zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů č. 361/2003 Sb.¹ Policie se především řídí zákonem o Policii ČR č. 273/2008 Sb.²

„Činnost Policie České republiky řídí policejní prezidium v čele s policejním prezidentem. Policejní prezident odpovídá za činnost policie ministru vnitra. Policejní prezidium zejména určuje cíle rozvoje policie, řeší koncepci její organizace a řízení a stanoví úkoly jednotlivých služeb. Policejní prezidium rovněž analyzuje a kontroluje činnost policie, vytváří policejním útvarům podmínky pro plnění jejich úkolů a koordinuje jejich činnost při plnění úkolů, která přesahují jejich územní nebo věcnou působnost.“³

„Mravní i právní poslání policie v právním státě coby služby občanovi a občanské společnosti je především v ochraně demokratického ústavního zřízení státu a jeho institucí, práv a svobod občanů, jejich životů, zdraví, majetku a veřejného pořádku.“⁴

2.1. Organizační struktura policie

Zde je uvedena organizační struktura PČR. PČR disponuje mnoha útvary, které se specializují na konkrétní věc. V rámci mého tématu je potřeba se v organizační struktuře zorientovat a vyhledat tu správnou složku, jež je zaměřena na přímý styk s občany, dohlíží na bezpečnost a veřejný pořádek, plní úkoly v trestním a přestupkovém řízení.

¹Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>[online] Cit. 2020-05-21)

²Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>[online] Cit. 2020-05-21)

³VOKUŠ, Jiří. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6. str.6

⁴ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva a policie (v kontextu právního státu)*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 80-7251-057-6. str.106

Organizační struktura Policie ČR

- policejní prezidium ČR
- útvary s celostátní působností – „*Útvary s celostátní působností plní specifické a vysoce specializované úkoly na celém území státu. Některé poskytují specifický servis ostatním policejním útvarům, jiné se specializují například na odhalování organizovaného zločinu nebo korupce a závažné finanční kriminality.*“⁵ Jsou jimi například Útvar rychlého nasazení, Kriminalistický ústav, Pyrotechnická služba a další.
- krajská ředitelství policie
- útvary zřízené v rámci krajského ředitelství

Jednou z nejvýznamnějších složek policie je bezesporu služba pořádkové policie. Dalo by se o ní říct, že se jedná o takzvaný základní stavební kámen policie obecně. Jedná se totiž o nejuniverzálnější složku policie z hlediska rozsahu a charakteru úkolů v rámci své činnosti. Základními útvary pořádkové policie jsou obvodní oddělení, která zajišťují přímý styk s občany, provádí dohled nad veřejným pořádkem a provádí úkony trestního řízení. V poslední době se rozmáhá důraz na moderní pojetí policie v podobě anglického výrazu s názvem „Community Policing“, což znamená v přeneseném významu zapojení veřejnosti do policejní práce a tím v očích občanů zvýšit samotnou prestiž policie jako takové.⁶

2.2. Příslušník policie ČR

Policisté jsou ve služebním poměru, což upravuje zákon č. 361/2003 Sb.⁷ o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. Příslušníkem PČR se může stát bezúhonný občan České republiky starší 18 let s maturitním vysvědčením a bez příslušnosti k politickému hnutí. Dále nesmí provozovat, či vykonávat živnostenskou, nebo jinou výdělečnou činnost. Po splnění uvedených podmínek musí dále absolvovat přijímací řízení, které se skládá z psychologického vyšetření, tělesné zdatnosti a prověrky zdravotní způsobilosti. Žadatel do služebního poměru nesmí být odmítnut na základě víry a náboženského vyznání, barvy pleti, věku, sexuální orientace, rodinných poměrů či etnického nebo sociálního původu.

⁵VOKUŠ, Jirí. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6. str.6

⁶VOKUŠ, Jirí. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6. str.22

⁷Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>[online] Cit. 2020-05-21)

2.3. Policejní etika a Etický kodex PČR

Chování a jednání policisty při výkonu jeho pravomocí by mělo být do takové míry profesionální, aby nebyla v očích veřejnosti ohrožena prestiž policejní profese. Je třeba všechny občany respektovat, být tolerantní a nedat najevo jakékoliv projevy diskriminace. Policista by měl jít za všech okolností příkladem a svým osobním chováním nedat najevo projevy antipatie, ale ani sympatie. Není výjimkou, že na policisty chodí stížnosti za to, že jejich chování nebylo adekvátní, nebo že zákrok byl nepřiměřený. Takové stížnosti se musí prošetřit, aby se posoudilo, zda opravdu nedošlo k protiprávnímu jednání ze strany policie nebo zda nedošlo k trestnému činu zneužití pravomoci veřejného činitele.

„Policisté si musí být plně vědomi morální odpovědnosti plynoucí z jejich postavení ve společnosti, jímž jsou pověřeni veřejností, a musí trvale usilovat o to, aby se řídili nejvyššími možnými standardy policejní práce tak, aby důvěra veřejnosti nebyla zklamána.“⁸

Pravidla, která by měl policista dodržovat a hodnoty policejní činnosti, kterými by se měl bezesporu řídit, jsou ustanoveny v Etickém kodexu Policie České republiky, který vznikl jako rozkaz policejního prezidenta v lednu 2005. Tento kodex má nejen sloužit jako manuál správného chování pro policisty, ale má i posílit vztahy mezi policií a veřejností, dále i vztahy mezi příslušníky PČR, kteří by spolu měli spolupracovat, být kolegiální a zachovávat vůči sobě úctu a respekt. Samozřejmostí je také korektní a slušné jednání, netolerování protiprávního jednání, popřípadě jeho včasné oznámení. Každý policista je odpovědný za svůj profesionální výkon a měl by dbát o co nejlepší reprezentaci Policie České republiky, a to nejen svým vystupováním a jednáním, ale i svým zevnějškem.

Jak dát najevo respekt veřejnosti:

- Zdvořilé, ohleduplné, důvěryhodné a slušné chování za všech okolností, projevem účasti v krizových situacích
- Projev nestrannosti a neúčasti na rozepřích soukromé povahy
- Trvalá sebekontrola a sebeovládání
- Nechovat se agresivně, provokativně či zaujímat negativní postoj⁹

⁸DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha: [Střední policejní škola Ministerstva vnitra], 2005. ISBN 80-239-5689-2. str.47

⁹DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha: [Střední policejní škola Ministerstva vnitra], 2005. ISBN 80-239-5689-2. str.47

2.4. Policista a jednání vůči menšinám

Policisté jsou při výkonu svého povolání vázáni zákony a zákonnými normami vydanými vládou České republiky. Mezi ně patří zákon o Policii České republiky, zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, trestní zákoník a trestní řád. Prioritně policisté dohlížejí na dodržování veřejného pořádku a bezpečnosti. Policista musí vystupovat důstojně, musí být zdvořilý, iniciativní, jednat přiměřeně, to vše vždy v mezích zákona, a to platí i ve vztahu k menšinám.

Žijeme ve státě, který je z hlediska rasového i jazykového celkem rozmanitý. Při komunikaci s jakoukoliv osobou policista musí „*dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní.*“¹⁰ Policisté při výkonu svých pravomocí přichází do styku velmi často s menšinami. Největší menšinou v České republice jsou Romové. Celkový počet Romů v České republice není úplně přesně znám. Dle zprávy o stavu romské menšiny v České republice se odhadem na našem území nacházelo 240.300 Romů.¹¹ V rámci takové multikulturní společnosti se policisté řídí zejména principem neutrality a principem vázanosti zákonem, které jsou obsaženy v právním řádu České republiky. Tyto principy apelují na dodržování rovnosti bez ohledu na rasovou, jazykovou, národnostní, etnickou či náboženskou příslušnost. Veškerý výkon pravomocí se musí odehrávat v mezích zákona.¹² Oproti tomu občan může dělat vše, co není zákonem zakázáno, jak mu dovoluje čl.2 Listiny základních práv a svobod.¹³ V Listině základních práv a svobod se píše, že „*Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“¹⁴

V rámci své policejní praxe mohou jen potvrdit, že je opravdu nezbytné, avšak velmi náročné zůstat za všech okolností nestranný a imunní vůči různým slovním útokům, distancovat se od častých výhrůžek, nepřekročit emoční hranice, být objektivní a zvládat stresové situace, zkrátka vždy vystupovat profesionálně. Pokud by policista neovládl své chování a emoce, postupovalo by se podle míry jeho provinění, od písemného napomenutí, přes srážku ze mzdy, až po ukončení nebo rozvázání pracovního poměru.

¹⁰VOKUŠ, Jiří. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6. str.12

¹¹<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny.pdf>[online] Cit. 2020-05-21

¹²BUDILOVÁ, LENKA a Tomáš HIRT (a kol.). *Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísni-společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-1-8.

¹³<https://psp.cz/docs/laws/listina.html>[online] Cit. 2020-05-21

¹⁴<https://psp.cz/docs/laws/listina.html>[online] Cit. 2020-05-01

3. Obecní (městská) policie

Od obecného popisu policisty České republiky a jeho činností nyní přecházím k městské policii, jako k další nedílné složce mé práce, neboť i strážníci městské policie řeší protiprávní jednání občanů. Ve vyloučené lokalitě Jaroměř – Josefov se nachází pouze městská policie. Státní policie má sídlo v Jaroměři. Tím, kdo tedy primárně řeší většinu protiprávního jednání a kdo je v každodenním kontaktu právě s Romy, jsou strážníci městské policie. Je potřeba popsat činnost městské policie i z toho důvodu, že následující kapitola se týká asistenta prevence kriminality. Městská policie rekrutuje tyto asistenty, školí je, úkoluje a úzce s nimi spolupracuje.

Ochrana veřejného pořádku a bezpečnosti lidí nespadá jen do kompetence PČR, ale významnou roli v něm zastává i obecní policie. Městská policie v České republice je orgánem obce, který zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce a plní další úkoly stanovené zákonem. Postavení obecní policie vymezuje zákon č.553/1991 Sb.¹⁵ o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.

Městská policie je zřizována i rušena zastupitelstvem dané obce obecně závaznou vyhláškou. Městská policie je řízena starostou popřípadě jiným členem zastupitelstva. Může také pověřit některého ze strážníků, který poté zaujímá funkci velitele městské policie. „*Působnost městské policie vykonávají strážníci, kteří jsou v pracovním (nikoliv služebním, jako je tomu u policistů) poměru k obci.*“¹⁶ Městská policie je stejně jako PČR součástí integrovaného záchranného systému.

Co se týče pravomocí, některá oprávnění PČR se strážníků netýkají, například nemohou zastavovat vozidla na pozemních komunikacích kdykoliv, ale jen v rámci regulování silničního provozu či při konkrétním dopravním přestupku. Mezi jejich hlavní činnost patří dohlížení nad dodržováním vyhlášek města, problematika bezdomovectví, komunikace s podnapilými osobami a s osobami pod vlivem návykových látek, problematika parkování, odchyťování zvířat a další.

Spolupráce městské a státní policie se v současné době intenzivněji rozvíjí hlavně ve Středočeském kraji. Tato kooperace nazývaná se *Bezpečné město* obsahuje společné činnosti a výpomoc v oblasti veřejného pořádku. Jedná se například o činnosti jako společné řízení

¹⁵Zákon č.551/1991 Sb. o obecní policii (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553>[online] Cit. 2020-05-21).

¹⁶<https://tisnovskenoviny.cz/2017/05/31/mestska-policie-je-tu-pro-vas/>[online] Cit. 2020-05-01

dopravy, dohlížení na přechody pro chodce v blízkosti základních škol, součinnost při vyhledávání kamerových záznamů a také podílení se na společných služebních zákrocích.¹⁷

Tuto vzájemnou spolupráci vnímám i při výkonu svého povolání. Městská policie ulehčuje práci PČR, například při řešení krádeží v obchodních domech nebo při jiném protiprávním jednání přestupkové povahy.

4. Asistent prevence kriminality

Tato kapitola se zaměřuje na asistenty prevence kriminality, jejich náplň práce a pravomoce. Také jsou zde uvedeny pilotní projekty zavádění asistentů prevence kriminality, ve kterých měli asistenti figurovat jako prostředníci mezi PČR a Romy a působit v oblasti prevence kriminality. Pro upřesnění pojmu si nejprve uvedme, co si pod pojmem prevence kriminality můžeme představit.

„Do prevence kriminality náleží veškeré aktivity směřující k předcházení páchaní trestných činů, k snižování jejich výskytu cestou zamezení páchaní nebo neutralizaci příčin a podmínek vzniku trestných činů. Prevence tedy představuje pokus eliminovat trestnou činnost ještě před jejím započatím nebo před jejím pokračováním.“¹⁸

Asistentem prevence kriminality (dále jen APK) se může stát občan České republiky, který má minimálně rok trvalé bydliště v problémové lokalitě a vyzná se v ní. Jelikož jsou ve vyloučené lokalitě vídání hlavně Romové, je ideální, aby funkci asistenta také vykonával Rom. Tato skutečnost skýtá celou řadu výhod. Nejen že on zná prostředí a obyvatele lokality, ale oni znají jeho. Tato vzájemná vazba může pozitivně působit v problémových situacích. Romský asistent může v těchto situacích prezentovat svůj romský úhel pohledu, což je ve spolupráci s policisty či strážníky důležitý moment. Asistent tak může ovlivnit pozitivní vztahy mezi policií a romskou komunitou. Dále také jeho přítomnost může v Romech potlačit názorovou tendenci nespravedlivého jednání a rozhodnutí.

¹⁷<http://www.bezpecnevaly.cz/policista-nebo-straznik-jak-je-poznat-a-jake-jsou-mezi-nimi-rozdily-pcr/>[online] Cit. 2020-05-03

¹⁸ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995. ISBN 80-85981-15-7. str.100

Pro vykonávání této funkce musí uchazeč ale splňovat ještě další podmínky. „Podmínkou pro zařazení na post asistenta je vyhovující zdravotní stav a výborný přehled kandidáta o romské komunitě a to, aby v ní měl dostatečnou autoritu i morální kredit.“¹⁹

Další kritéria pro výběr uchazeče jsou:

- Doložit oficiální dokument potvrzený vzdělávací institucí, že dokončil minimálně základní školu. Nárok na kvalitní vzdělání mají i Romové. Problémem však může být nezáměr o vzdělání a neschopnost překonat bariéru nedůvěry a nepřátelství, s kterou se mohou ve škole setkat. Problém v komunikaci mezi Romy a školou může vést až k zanedbávání školní docházky, která není považována za důležitou.
- Být způsobilý k výkonu práce v noci, ve směnném provozu, být schopen občůzkové činnosti a práce na počítači. Práce na počítači může být pro Romy problematická. Sice se informatika jako školní předmět vyučuje na všech základních školách, ale ne všichni Romové disponují takovým vybavením a znalostmi v domácím prostředí.
- Doložit výpisem trestního rejstříku, který není starší 3 měsíců, že nebyl v posledních 3 letech odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo v posledním roce pro trestný čin spáchaný z nedbalosti.
- Doložit formou předložení čestného prohlášení, že proti němu není zahájeno trestní stíhání.
- Absolvovat vstupní kurz pro APK, úspěšně projít ústním pohovorem²⁰

Tyto podmínky se mohou jevit jako triviální a samozřejmé. Ale pokud by APK měli vykonávat primárně Romové z dané lokality, splnění těchto kritérií by jim mohlo činit potíže, protože zdaleka ne každý by splňoval všechny podmínky.

Projekt APK, který vznikl v roce 2003 jako pilotní projekt vlády České republiky, měl za cíl lépe zmapovat, zlepšit a uvolnit napjaté vztahy mezi romskou komunitou a PČR a usnadnit jejich vzájemnou komunikaci. Vláda se snažila o lepší přístup a pochopení policejní práce ze strany romské komunity a chtěla zvýšit efektivitu policejní činnosti v „multikulturní společnosti“.

¹⁹ Ryšavý, Ivan. Romské hlídky se osvědčují. *Moderní obec* 17 (10): 41, 2011, ISSN 1211-0507.

²⁰<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-15

V roce 2003-2004 se tedy uskutečnily dva projekty, jejichž cílem bylo snížení napětí mezi vztahy PČR a romskou komunitou. První projekt byl zaměřen na potírání lichvy v Ostravě a druhý se týkal výzkumu sociálně-patologických jevů v Chebu. V rámci projektů byla i zřízena funkce romského APK, který absolvoval kurz pro sociální pracovníky v terénu.²¹ „Jejich hlavním posláním bylo v první fázi navázání kontaktu s komunitou a získání důvěry pro práci vybraných policistů v jejím prostředí. Cílem bylo, aby je komunita vnímala jako pomocníky v tíživé situaci, a nikoliv jako představitele represivního orgánu.“²²

Výsledkem obou projektů bylo zjištění, že vzájemná spolupráce mezi romskou komunitou a PČR funguje. APK pomohli zejména s vytipováním osob, které by byly ochotné přispět v případech objasnění lichvy, dále se zlepšila informovanost občanů z romské komunity ohledně rizik spojených s lichvou. Také oběti lichvy se už tolik neobávají oznámit trestnou činnost či doložit svědectví. Došlo tedy k významnému pokroku oproti roku 2002, kdy byl pouze jediný případ objasněnosti lichvy. „Za rok 2003 prověřila Policie ČR správa Severomoravského kraje 32 poznatků nasvědčujících spáchání trestné činnosti lichvy. Ve 14 případech zahájila úkony v trestním řízení pro trestný čin lichvy, z trestného činu lichvy obvinila 6 osob, z toho 4 případy byly předány státnímu zastupitelství.“²³

Vláda si pochvalovala profesionalitu PČR a městské policie, jelikož policisté i strážníci zapojení do projektů přistupovali ke spolupráci s APK velmi vstřícně a profesionálně.²⁴ Dále se díky tomuto projektu podařilo zvýšit zaměstnanost, což dokazuje i narůstající počet APK. V roce 2009 působilo ve funkci APK po celé ČR 38 osob a v roce 2015 to bylo již 297 asistentů.²⁵

V prosinci 2012 se v budově Ministerstva vnitra sešlo celkem 87 APK a spolu s odborníky na prevenci kriminality diskutovali o svém výkonu práce, sdíleli své zkušenosti. Byli přítomní také policisté a zástupci obecní policie z různých koutů České republiky, kde se projekt realizoval, aby se vyjádřili k úspěšnosti projektu APK v jejich regionu.²⁶ Ředitelka odboru prevence kriminality Jitka Gjuríčová byla s výsledky projektu spokojená. „Projekt

²¹ŠIMÍKOVÁ, Ivana a Imrich VAŠEČKA. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. Brno: Barrister&Principal, 2004. ISBN 80-7364-009-0.

²²ŠIMÍKOVÁ, Ivana a Imrich VAŠEČKA. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. Brno: Barrister&Principal, 2004. ISBN 80-7364-009-0. str.186

²³GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2

²⁴ŠIMÍKOVÁ, Ivana a Imrich VAŠEČKA. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. Brno: Barrister&Principal, 2004. ISBN 80-7364-009-0. str.186

²⁵<https://www.mvcr.cz/clanek/v-cesku-pusobi-temer-devadesat-asistentu-prevence-kriminality-dalsi-pribudou-v-novem-roce.aspx>[online] Cit. 2020-05-05

²⁶<https://www.mvcr.cz/clanek/v-cesku-pusobi-temer-devadesat-asistentu-prevence-kriminality-dalsi-pribudou-v-novem-roce.aspx>[online] Cit. 2020-05-05

*Asistent prevence kriminality považují za jeden z neúspěšnějších programů, který jsme za posledních 17 let v oblasti prevence kriminality spustili.*²⁷ Stejně tak byla Gjuričová spokojená i s prací všech asistentů, ocenila zejména to, s jakým nasazením a zaujetím ke svému povolání přistupují a doufá, že se i nadále udrží v pracovním procesu. *„Záměrem také je, aby asistenti prevence kriminality získali nové dovednosti a zkušenosti, a zvýšili tak své šance na pracovním trhu.“*²⁸

Projekt APK vznikl jako snaha o vstřícný a alternativní přístup k řešení problémů, jako preventivní opatření, které by mělo eliminovat řešení kriminality v romské komunitě. Hodnocení výsledků projektu je individuální, každá lokalita se potýká s různými problémy a asistent plní úkoly na základě aktuálních problémů lokalit.

4.1. Náplň práce APK a jeho pravomoce

APK se snaží působit preventivně v oblasti kriminality, přispět k ochraně majetku a bezpečnosti lidí. Sleduje také, jak je dodržována čistota na veřejnosti.

Výčet jeho nejčastějších činností:

- APK se seznámí s problematikou konkrétní sociálně vyloučené lokality a vysvětlí občanům účel své přítomnosti.
- O své činnosti během výkonu směny podává písemné informace formou zápisu do tzv. hlídkové knížky, popř. ústně informuje strážníka o zjištěných skutečnostech.
- Vykonává dohled u základních škol.
- Podílí se na dohledu nad veřejným pořádkem formou hlídkové služby společně s hlídkami městské policie.
- Zajišťuje zvýšení pocitu bezpečí v sociálně vyloučených lokalitách (např. nález injekčních stříkaček).
- Zaměřuje se na děti a mládež, upozorňují je na nevhodné chování (nadměrný hluk, znečišťování veřejného prostranství, kouření a návštěvy pohostinství).
- Navštěvuje problémové rodiny spolu se strážníkem městské policie a předává informace a vysvětlení možných právních důsledků jejich nežádoucího jednání

²⁷GJURIČOVÁ, Jitka. Sociální aspekty trestné činnosti dětí a mladistvých. *Veřejná správa* 18, (29): 8-11,2007, ISSN 1213-6581.

²⁸<https://www.mvcr.cz/clanek/v-cesku-pusobi-temer-devadesat-asistentu-prevence-kriminality-dalsi-pribudou-v-novem-roce.aspx>[online] Cit. 2020-05-05

- Zapojuje se do přednášek na základních školách v součinnosti s preventisty městské policie.
- Jsou přítomni při kontrolách ubytoven jako prevence vzniku konfliktů.²⁹

„Hlavní náplní jejich činnosti je zajištění prevence kriminality a dohled na ochranu veřejného pořádku a dodržování pravidel občanského soužití. Jsou k dispozici tam, kde není nutné využívat kvalifikované pracovní síly strážníka. Asistenti prevence kriminality zpravidla působí v rámci veřejně prospěšných prací (VPP) nebo na společensky účelných pracovních místech (SÚPM), a to nejčastěji po dobu 12 měsíců. Ve většině případů se jedná o lidi nad 50 let nebo uchazeče mladší 30 let se základním a středoškolským vzděláním.“³⁰

APK v podstatě žádné speciální pravomoce nemá. Sice je zaměstnancem městské policie, ale on sám není plnohodnotným strážníkem. APK není strážníkem a dle zákona o obecní policii plní úkoly, které nejsou svěřeny výhradně strážníkovi. Plní úkoly i na základně potřeb a požadavků obyvatel, a to v rámci aktuálních problémů dané lokality. Už jen jejich přítomnost by měla u občanů zvýšit pocit bezpečí. APK se spoléhá na dobrou znalost prostředí, svou výřečnost, odvahu čelit problémům a dobrou autoritu v dané vyloučené lokalitě. Pokud je svědkem protiprávního jednání, které je už mimo jeho pravomoce, nahlásí konkrétní věc strážníkovi. Detailněji se APK věnují v praktické části v souvislosti s působením APK v Josefově.

Co se týče hodnocení APK, vyhledal jsem si různé dokumenty konkrétních měst, v nichž se projekt realizoval. Asistentům byl nejprve stanoven plat v souladu se zákonem č.262/2006 Sb., zákoník práce³¹ a s nařízením vlády č. 564/2006 Sb.³² Platové zařazení APK bylo v 4. platové třídě. Později byli asistenti zařazeni do 5. platové třídy v souladu s nařízením vlády č. 341/2017 Sb.³³

4.2. Romský asistent očima Romů

Pokud se APK stane romský občan, který danou lokalitu a obyvatele zná, může čelit zpočátku ostré kritice ze strany jeho komunity. Jeho poslání není snadné, vnímají ho jako zrádce, protože APK spolupracuje i s terénními sociálními pracovníci a společně mapují

²⁹<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-15

³⁰<https://www.mvcr.cz/clanek/uzsi-spoluprace-mv-cr-a-up-cr-prispeje-k-vetsi-podpore-asistentu-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-05

³¹Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>[online] Cit. 2020-05-21)

³²Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-564>[online] Cit. 2020-05-21)

³³Nařízení vlády č.341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-341>[online] Cit. 2020-05-21)

romskou komunitu, jejíž jedinci přestávají být anonymní. Zvyšuje se tak komunikace mezi Romy a majoritou a tato vzájemná setkávání nemusí být všem pohodlná. Asistenti ale mohou být pro romskou komunitu velmi užiteční. Mohou se na něj obracet se svými problémy či nějakými úředními záležitostmi, se kterými jim APK pomáhají, popřípadě pomoc zprostředkovávají. To ovšem představuje určitou formu kooperace z obou stran, která je ale založena i na vzájemné důvěře, není samozřejmá, a vyžaduje činnost od obou stran.

Následující reakce Romů na APK jsou vzaté z dokumentu Bezpečnost a sekuritizace Romů v České republice.

„Když je třeba konflikt Rom s bílým, že jo, takže tam musej bejt jakoby vobě strany, protože třeba mluvěj i cigánsky, že jo, tak jim nerozuměj, takže jako voni jako jsou takový prostě že. Myslim si, že to je i taky tím způsobem aby prostě třeba si ty Romové nemysleli, že asi jsou jakoby nějak ohrožovaný tím, že vlastně tam jsou jenom český policajti, ale že tam jsou i ty Romové, že jo. Voni prostě jako když by bylo něco vážnějšího, takže ty Romové třeba dosvědčej to, že tak to nebylo, že jo, že prostě třeba si začla tajta strana nebo bylo todle a todle. Jako prostě aby byl v tom pořádek, že jo. Je pravda, že někdy třeba se to nemusej Romové zrovna začít, ale prostě aby nebyly takový zbytečný ty. Anebo aby jim třeba domluvili, než budou muset zavolat tu státní policii jo. Myslim si, že je to dobrý takhle, když tam jsou y Romové“³⁴

„Tady ty lidi vlastně chodijou s tou městskou policií. Hlavně kvůli komunikaci, že jo. Jo? Zaprvý. A za druhý oni rozumijou té mentalitě.“³⁵

5. Problematika vztahu Čechů k Romům a situace v Jaroměři

5.1. Romové v očích veřejnosti

Často je při rozhovoru s občany České republiky slyšet, že Romové jsou „jiní“. Dalo by se dokonce i říct, že někteří občané si mohou myslet, že se Romové mají lépe než oni, jelikož mají všechny výhody sociálních dávek. Veřejnost může vnímat Romy jako příživníky zneužívající sociální systém České republiky, kteří se domáhají materiálních výhod násilím a výhrůžkami. *„Romové se snaží vyhýbat poctivé práci, snaží se žít příživnický, usilují o*

³⁴<https://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/4869-bezpecnost-a-sekuritizace-romu-v-ceske-republice-zprava-z-kvalitativniho-setreni-2016>[online] Cit. 2020-05-21

³⁵<https://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/4869-bezpecnost-a-sekuritizace-romu-v-ceske-republice-zprava-z-kvalitativniho-setreni-2016>[online] Cit. 2020-05-21

*zneužívání sociálních dávek, a když pracují, jsou nespolehliví, neukáznění a odborně nezpůsobilí, a tím nepoužitelní pro značnou část možných pracovních profesí.*³⁶ Toto je pouze rámcový příklad, další příklady osobní animozity mezi Romy a jejich protějšky by mohly následovat.

Veřejnosti by také mohlo vadit, že velká část romské komunity je nezaměstnaná dlouhodobě. V některých specifických lokalitách dosahuje nezaměstnanost Romů až 95%.³⁷ V očích veřejnosti tedy Romové mohou být nezaměstnaní, pobírat sociální dávky, neposílat děti do školy, neplatit nájem a ocitnout se tím pádem ve vyloučené lokalitě. Právě nízká úroveň vzdělání jim nemusí nabídnout možnost uplatnit se na trhu práce. *„Především jde o podceňování úlohy vzdělání a kvalifikace samotnými Romy. V ohledu vzdělávání Romové sebe vnímají jako druhořadé občany – ve smyslu, že vzdělání je jen pro gádže(Neromy).*³⁸ Většina sociálně vyloučených Romů v produktivním věku je nezaměstnaná dlouhodobě. Odhaduje se, že se jedná až o 90% všech práceschopných Romů.³⁹

V posledních dvou dekadách bylo realizováno hodně výzkumů zaměřujících se na chování a postoj majority vůči Romům. Například podle výzkumu společnosti GAC z roku 2008 se až 87% dotazovaných domnívalo, že soužití s Romy je špatné a že se společnosti nechtějí přizpůsobit a změnit se.⁴⁰ Výzkum Člověk v tísní (2012) se zaměřil na názor mladé generace a jeho výsledky byly šokující. *„Dotazovaní středoškoláci identifikovali soužití s romskou menšinou jako největší současný problém naší země (55% jako jeden z hlavních problémů, 19% jako problémy nejzávažnější), a to před politickou situací, korupcí či nezaměstnaností.*⁴¹ Podle výzkumu Pavla Navrátila lidem nejvíce na Romech vadí neochota pracovat, sousedská netolerantnost, zneužívání sociálního systému a kriminalita.⁴² Podle

³⁶Romové. *Prevence sociálně nežádoucích jevů.* 4 (3): 27, 2005. ISSN 1214-6609.

³⁷Romové. *Prevence sociálně nežádoucích jevů.* 4 (3): 27, 2005. ISSN 1214-6609.

³⁸Romové. *Prevence sociálně nežádoucích jevů.* 4 (3): 27, 2005. ISSN 1214-6609.

³⁹PREISSOVÁ, Andrea a Rafael JUÁREZ-TOLEDO. *Sociální exkluze v multikulturních společnostech: komparace současné situace v České republice a v Mexiku.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3648-7. str.17

⁴⁰PREISSOVÁ, Andrea a Rafael JUÁREZ-TOLEDO. *Sociální exkluze v multikulturních společnostech: komparace současné situace v České republice a v Mexiku.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3648-7. str.64

⁴¹PREISSOVÁ, Andrea a Rafael JUÁREZ-TOLEDO. *Sociální exkluze v multikulturních společnostech: komparace současné situace v České republice a v Mexiku.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3648-7. str.64

⁴²PREISSOVÁ, Andrea a Rafael JUÁREZ-TOLEDO. *Sociální exkluze v multikulturních společnostech: komparace současné situace v České republice a v Mexiku.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3648-7. str.65

průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění z roku 2015 vyhodnotilo soužití Romů s majoritou 47% dotázaných jako spíše špatné, 36% za velmi špatné, 14% jako dobré.⁴³

I přestože jsou Romové etnikum – dalo by se říct - hrdé, někteří se sice označují za Romy a považují se za občany ČR, tak nejsou zcela odhodláni vystupovat na veřejnosti jako příslušníci romského národa. Po provedeném sčítání lidu v roce 2001 se k romské národnosti přihlásilo jen 5135 lidí. Na základě provedené Gabalovy analýzy pak bylo sice zjištěno, že Romů je v ČR mnohonásobně více a to kolem 150 000 osob, ovšem na druhou stranu se jedná o rasistické počítání, protože Ivan Gabal v podstatě odkazuje k fenotypovým znakům a nebere ohled na to, jak se sami cítí – bere jim možnost sebevyjádření se. Romové jsou i kvůli fenotypickým znakům sociálně vyloučeni.⁴⁴

Nejhorší je pak vztah k Romům v Olomouckém, Ústeckém a Moravskoslezském kraji.⁴⁵ Jedná se o výrazný problém. Jednou z těchto lokalit může být i josefovské ghetto, kterým se stručně zabývám v následující podkapitole.

5.2. Josefovské ghetto

Josefovské ghetto je chudinská městská čtvrť nacházející se na východě Čech v okrese Náchod v Královéhradeckém kraji. Josefovské ghetto se začalo formovat v 90. letech 20. století, když byli Romové přemístováni z Jaroměře do Josefova. Původně se jednalo o historické pevnostní město Josefov, kdysi nádherné a zachovalé, které dodnes láká davy turistů hlavně na jedinečné podzemní chodby. Místní obyvatelé však nejsou spokojeni se soužitím s romskou komunitou, kterou hodnotí negativněji. Následující reakce starousedlíků na současný stav v Josefově jsou uvedeny v článku z Mladé fronty Dnes.⁴⁶ Studovat reakce starousedlíků nebylo záměrem mé práce, a tak si je dovolím uvést alespoň z novin. Většina místních vidí největší problém v nově přichozích Romech a jejich dětech.

⁴³https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/souziti-s-romy-je-spatne-mini-cesi.A150602_174432_domaci_zt[online] Cit. 2020-05-10

⁴⁴GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

⁴⁵<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2569360-na-okraji-spolecnosti-zije-polovina-romu-v-cesku-pocet-ghett-se-zdvojnasil>[online] Cit. 2020-05-14

⁴⁶BROULÍK, Petr. Z Josefova se stává ghetto, míní místní. Mnozí se už odstěhovali. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 22(226): B2, 2011, ISSN 1210-1168.

„V létě patří celé náměstí Romům. To znamená hluk do noci, křik. Hrozný nepořádek. Ráno tady úklidové firmy s romskými pracovníky uklízejí binec, který nadělaly předtím večer jejich děti. Je to umělá zaměstnanost.“⁴⁷

„Žijí v domě oficirů, kdy byly nejlepší byty. Dnes v nich občas planou ohně.“⁴⁸

„Děti jsou nevychované, agresivní. Ještě hůř, když se dostanou k alkoholu.“⁴⁹

„Šel jsem tady po ulici, proti mně šlo deset patnáct cikánek. Mladé holky. Říkal jsem si, jsem starší chlap, tak se mi snad vyhnout. Ne. Rána jako hrom, holka mi začala nadávat do debilů a gádžů. Když jsem se ohradil, už na mě za rohem čekali.“⁵⁰

Vzhledem k těmto ukázkám animozity ze strany místních obyvatel by se dalo říct, že jejich vztah k Romům je veskrze nepřátelský.

5.3. Romové v Jaroměři – Josefově

Pro zjištění celkového počtu obyvatel v Josefově jsem telefonicky kontaktoval Městský úřad v Jaroměři a poté osobně jednal s terénní sociální pracovnící odboru sociálních věcí a zdravotnictví se sídlem v Josefově. V současné době má Městská část Josefov dohromady zhruba 2800 obyvatel a samotná bývalá vojenská pevnost, která se dá vymezit ulicí Okružní, čítá zhruba 1200 obyvatel, z nichž je 600 obyvatel klasifikováno z úst terénní pracovníce jako sociálně nepřizpůsobivých a z toho je 300 Romů, uvádí sociální pracovníce. Sociální pracovníce pracuje s osobami z vyloučené lokality v Josefově, které se dostaly do různých problémů (finance, nezaměstnanost⁵¹, dluhy, špatné bydlení, špatná kvalita vzdělání, kriminalita) a nejsou schopny vzniklou situaci řešit sami. Snaží se o to, aby se klienti postupně naučili řešit vzniklé situace samostatně a byli soběstační. Setkání probíhají na pracovišti terénní pracovníce, ale hlavně dochází terénní pracovníce do domácnosti klientů. Vztahy mezi klienty a pracovníci jsou dobré. Chovají se k ní slušně, protože vědí, že se o ně zajímá a pomáhá jim. Dané rodiny má dobře zmapované, spolupracuje s nimi prakticky od

⁴⁷BROULÍK, Petr. Z Josefova se stává ghetto, míní místní. Mnozí se už odstěhovali. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 22(226): B2, 2011, ISSN 1210-1168.

⁴⁸BROULÍK, Petr. Z Josefova se stává ghetto, míní místní. Mnozí se už odstěhovali. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 22(226): B2, 2011, ISSN 1210-1168.

⁴⁹BROULÍK, Petr. Z Josefova se stává ghetto, míní místní. Mnozí se už odstěhovali. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 22(226): B2, 2011, ISSN 1210-1168.

⁵⁰BROULÍK, Petr. Z Josefova se stává ghetto, míní místní. Mnozí se už odstěhovali. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 22(226): B2, 2011, ISSN 1210-1168.

⁵¹ Z vývoje nezaměstnanosti za období 2010 – 2015 zaznamenaného v plánu prevence vyplývá, že nezaměstnanost v Jaroměři se snižuje a počet volných pracovních míst mírně roste. https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/545cs_1.pdf&original=plan-prevence-kriminality-jaromer-2016-2021.pdf[online] Cit. 2020-05-15

narození, až po úmrtí. „Ani vám nedokážu přesně říct, jaká je má náplň práce, protože se v rámci dané rodiny opravdu zajímám a starám o vše, s čím potřebují pomoci. Většina klientů je negramotná, takže vyplňujeme různé žádosti a dokumenty, řeším s nimi rozvodové řízení, školní záležitosti, pohřby apod.,“ uvedla sociální pracovnice.

Vzhledem k tomu, že terénní sociální pracovnice je prakticky v denním kontaktu s klienty, popsala mi, jaká je podle ní současná situace v Josefově. Drtivá většina místních je nezaměstnaná, odhadem zhruba 70-80%. Tito jedinci ani nemají žádnou motivaci, aby si zaměstnání našli. Pokud někdo zaměstnání má, jedná se většinou o starší jedince, mladší využívají své rodiče a patrně spoléhají na dávky. Častým tématem schůzek pracovnice a místních obyvatel bývá opakované zanedbávání školní docházky, která není považována za důležitou. Většina z nich má dokončenou základní či praktickou školu. Problém je, že se mladí jedinci nevěnují vzdělání, ale ani žádným volnočasovým aktivitám. Jejich nadání pro hudbu či sport je nevyužité. Často se schází venku na náměstí, kde se projevují hlučně. Místní jsou prý na takové chování už zvyklí, tvrdí sociální pracovnice.

6. Sociální vyloučení a sociálně vyloučená lokalita

V souvislosti s romskou populací je hodně využíván pojem sociální vyloučení a sociálně vyloučená lokalita. Veřejné mínění zastává názor, že Romové se mohou chovat iracionálně a jsou tak „škatulkováni“ do jedné velké masy, která bývá označována jako nepřizpůsobivá a sociálně vyloučená. Majorita si tak může držet sociální distanc a vzniká společenská bariéra.

Pokud bychom definovali sociální vyloučení, tak můžeme uvést následující citaci. „Sociální vyloučení je proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavování přístupu ke zdrojům, které jsou nezbytné pro zapojení se do sociálních, ekonomických a politických aktivit společnosti jako celku. Jsou odříznuti od institucí a služeb, sociálních sítí a vzdělávacích příležitostí, které svým občanům nabízí stát.“⁵² Mohou to být malé skupiny, či větší domácnosti, ale také se může jednat o stovky osob, které žijí ve špatných sociálních podmínkách, ve vybydlených a zničených prostorech, bez toalet, bez elektřiny a zahlceni v odpadcích. Jedná se o tzv. sociálně vyloučené lokality a situace v Jaroměři může být i za to považována, ale může se lišit v tom, že sociálně vyloučené lokality jsou sice považovány za

⁵²BUDILOVÁ, LENKA a Tomáš HIRT (a kol.). *Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísni-společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-1-8. str.20

primárně „romské“, ale Romové v lokalitě Josefov nemusí tvořit statistickou většinu. Dále se situace v Jaroměři může lišit v určitých sociálních charakteristikách, například mísení sociálně vyloučených jedinců s ostatním občany v ghettu při cestě do zaměstnání, při využívání služeb, které město poskytuje a které jsou určeny všem občanů, také ji může odlišovat jiná sociální exkluze ekonomická, kulturní a prostorová. V posledních letech dochází k velkému nárůstu těchto vyloučených enkláv, které představují opravdu velký vnitřní i vnější problém pro sociální systém našeho státu. Dochází k narušování koheze české společnosti a vznikají dvě rozdílné sociální skupiny, které se postupně více a více separují.⁵³ Vzhledem ke špatným životním podmínkám v těchto lokalitách se zvyšuje i tamější kriminalita, a to nejen ze strany jedinců označovaných jako Romové, ale také se objevují lidé, kteří parazitují na obyvatelích ze sociálně vyloučených lokalit a zneužívají špatné sociální situace v lokalitě, například lichváři, finanční podvodníci, kuplíři a drogoví dealeri.⁵⁴

Touto problematikou se zabývá i Ivan Gabal ve své integrační strategii *Východiska strategie boje proti sociálnímu vyloučení*⁵⁵, ve které předkládá cíle integrační politiky a řešení sociálního vyloučení. „*Předkládaná integrační strategie se zaměřuje výhradně na překonání sociálně ekonomického vyloučení romských rodin a jednotlivců žijících ve vyloučených lokalitách, míří výhradně k řešení tohoto nejvážnějšího problému a poruchy soudržnosti české společnosti.*“⁵⁶ Gabal neřeší problém Romů jako etnika. „*Cílem navrhované strategie je eliminace sociálního vyloučení a problému chudoby části Romů, nikoliv zajištění a podpora kulturní a etnické rozmanitosti života romské menšiny.*“⁵⁷

Lokalizovanost sociálně vyloučené lokality není samozřejmě daná. „*Sociálně vyloučená lokalita může být ve středu města, na jeho okraji, nebo dokonce úplně mimo obec, oddělená od života obce a pozornosti jejích obyvatel.*“⁵⁸ Obyvatelé takových lokalit bývají nezaměstnaní, děti nechodí do školy, objevují se krádeže, alkoholismus, drogy či prostituce. V takových lokalitách jsou vidáni většinou obyvatelé označováni jako Romové, proto dochází

⁵³GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

⁵⁴POSPÍŠILOVÁ, Kateřina. *Sociální vyloučení a úloha Policie ČR: metodická příručka pro realizaci vzdělávacího kurzu*. Praha: Člověk v tísni, 2008. ISBN 978-80-86961-57-6.

⁵⁵GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

⁵⁶GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

⁵⁷GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

⁵⁸BUDILOVÁ, Lenka a Tomáš HIRT (a kol.). *Polista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísni-společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-1-8. str.20

k automatickému, avšak chybnému, zařazování a kastování Romů jako nepřizpůsobivých a vyloučených občanů. Do takové situace se ale nemusí dostat jen oni, ale i ostatní lidé, kteří se ocitli v těžké životní situaci, v dluhích, na prahu chudoby a sami si nedokáží s problémy poradit. Proto nemůžeme spojovat sociální vyloučení pouze s Romy, ale týká se to i „gádžů“.

*„Tito lidé se dostávají do pasti chudoby, ze které už nemají možnosti uniknout, protože jim chybí vzdělání, kvalifikace a sociální a komunikační dovednosti. Reagují na situaci, ve které žijí, a to tím, že si vytvářejí zvláštní adaptační vzorce. Tyto vzorce jsou důležitější než romská mentalita.“*⁵⁹ Sociální vyloučení není otázkou etnika, ale otázkou ekonomického a sociálního systému.

Na následujícím obrázku je zobrazena „past sociálního vyloučení“. Pokud jedinec není schopen řešit svou sociální situaci (ztráta zaměstnání, neplacení nájmu, dluhy), ocitne se na tzv. sociálním dně a v životní krizi. Jestliže jedinec nezaujme k této situaci okamžité stanovisko a nevyhledá odbornou „pomoc zvenčí“, krize se prohlubuje, až se jedinec adaptuje podmínkám sociálního vyloučení.⁶⁰

Na sociálním vyloučení se podílí celá řada faktorů, a pokud si jedinec chce zachovat svou vlastní identitu, je velmi obtížné se znovu začlenit. Sociální začlenění je dlouhodobý proces, na kterém se musí podílet obě strany: vyloučení jedinci i společnost. „Vyloučený musí

⁵⁹BUDILOVÁ, Lenka a Tomáš HIRT (a kol.). *Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísni-společnost při ČT, 2005. ISBN 80-903510-1-8. str.21

⁶⁰<https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/#co-je-socialni-vyloucení>[online]Cit. 2020-05-03

*často opustit svůj apatický postoj a aktivně hledat cesty, jak se integrovat do společnosti. Řešení je třeba hledat spolu s místními úřady a institucemi, neromskými i romskými organizacemi. Termín začlenění je také synonymem pro naději a očekávání.*⁶¹

V roce 2008 vznikla Agentura sociálního začleňování spadající pod Ministerstvo vnitra. Tímto krokem se vláda snaží podpořit obce, které se tímto tématem zabývají. Agentura sídlí v Praze a v Královéhradeckém kraji spolupracuje pouze s městem Hostinné a Broumov. Agentura mapuje a detailně zpracovává problémy vyloučených lokalit a snaží se vyhledat možná řešení. Zaměřuje se na bydlení, vzdělání, nezaměstnanost, zadluženost a další. V současnosti spolupracuje se 112 lokalitami po celé České republice.⁶² Bohužel Jaroměřsko se mezi nimi nevyskytuje.

Josefov je tedy místem, které je označováno jako sociálně vyloučená lokalita. Přestože jsem výše uvedl, že sociálně vyloučenou lokalitu neobývají samozřejmě jen Romové, chudinská čtvrť Josefov je označovaná jako josefovské ghetto a je vnímána jako čistě romská záležitost. Se zvyšující se kriminalitou a narušováním veřejného pořádku, se realizoval projekt APK i na Jaroměřsku, aby se předcházelo prevenci kriminality. APK by měli tedy působit preventivně tak, aby svou přítomností a působením v lokalitě eliminovali či snížili nežádoucí jevy. V lokalitě Josefov patří mezi tyto jevy hlavně problematika znečišťování a ničení veřejných prostranství, krádeže, rušení nočního klidu, prostituce, distribuce drog a další. Zároveň má taky APK usnadnit komunikaci mezi PČR a Romy při řešení těchto protiprávních jednání a přispět tak ke zlepšení vztahů mezi nimi.

7. Prevence kriminality v Jaroměři – Josefově

7.1. Projekt Asistent prevence kriminality II

Tento projekt Ministerstva vnitra byl realizován od roku 2013 a postupně se rozšířil do lokalit po celé České republice. Primárním cílem projektu bylo zvýšení bezpečnosti občanů a eliminace nežádoucích sociálně – patologických jevů ve vyloučených lokalitách. Další dílčí cíle projektu se zaměřovaly například na snížení páchání trestných činů a přestupků, zvýšení zaměstnanosti pro sociálně znevýhodněné, zlepšení sociálního statutu, podporu sociální integrace a na prevenci sporů s rasovým podtextem.

⁶¹SHURINGA, Leida. *Komunitní práce a inkluze Romů*. Ostrava: Radovan Goj, 2007. str.25

⁶²<https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/#co-je-socialni-vyloucení> [online] Cit. 2020-05-03

V Jaroměři probíhal projekt APK ve třech vlnách. První vlna se uskutečnila v období 01.09.2014 – 31.10.2015. Projekt byl zaštitěn a financován ministerstvem vnitra. V této první vlně byli do funkce APK vybráni čtyři romští asistenti. Co se týče výběrového řízení, asistenti byli vybráni na základě předchozí spolupráce s jednou soukromou agenturou v Jaroměři, která se zaměřovala na údržbu veřejného prostranství a úklid veřejných budov a komunikací. Městská policie si na ně udělala pověsti a sama si je vybrala. Všichni čtyři asistenti bydleli v Josefově, danou lokalitu dobře znali a věděli i o problémech, které se v ní vyskytují. Po skončení první vlny byla dva měsíce pauza, poté následovala druhá vlna v období 01.01.2016 – 31.12.2016, která byla již pod záštitou Úřadu práce v Náchodě. Do této vlny se přibral ještě jeden nový asistent. Následně byla vlna prodloužena do 31.12.2017. Třetí a poslední vlna se uskutečnila v období 01.04.2018 – 31.12.2018 a opět byla pod záštitou úřadu práce, nebyla nijak dotována evropskými fondy. V této vlně figurovali už jen tři asistenti. Dva asistenti ve své funkci skončili. Jeden se odstěhoval a druhý začal být nespolehlivý a problémový.

Dle velitele městské policie asistenti fungovali jako samostatná jednotka. Policisté s nimi nepřišli téměř do styku, zřídka kdy spolupracovali, což je podle mého názoru velká škoda. Pracovali ve dvou směnách (ranní, odpolední). Na začátku směny dostali instrukce a šli do terénu. Nejčastěji měli na starost bezpečnost u přechodů nebo základních škol, pomáhali při hledání osob, hlásili záškoláctví, vandalismus, klidnili sousedské spory apod. V první vlně byli prý asistenti velmi aktivní, měli třeba 7-8 hlášených případů za měsíc. Dostávali i odměny. Poté ale pracovní nasazení i morálka klesaly a asistenti už tolik nepracovali a „zašívávali se“. Strážníci je museli po městě hledat a kontrolovat jejich činnost. Těžko uvést důvody, ale předpokladem může být ztráta zájmu a nadšení, neochota a nezájem ze strany strážníků, nebo zhoršení jejich postavení v romské komunitě na základě spolupráce s mocenskou složkou městské policie. Velitel byl celkově s jejich účastí na projektu spokojen, protože se snížil počet hlášených oznámení, zmírnilo se napětí mezi obyvateli ve vyloučené lokalitě, dokonce lidé i volali a chválili práci některých asistentů. Co se týče vztahů mezi strážníky a asistenty, tak podle velitele byly vztahy na bodu mrazu. Ani jedna strana se nevyhledávala a asistenti se na strážníky v terénu obraceli jen v případech, kdy situaci neuměli vyřešit sami. Zjistil jsem, že dle pokynů vydaných k projektu APK by mezi strážníky měl být vybrán mentor, který by APK vedl a v prvních fázích projektu je přibíral do své hlídky. Možná i nedostatečný zájem strážníků o APK měl podíl na jejich nečinnosti.⁶³

⁶³<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-15

7.2. Plán prevence kriminality

Jedním z možných řešení alarmující situace v Josefově je *Plán prevence kriminality pro rok 2016 – 2021*, který navrhl a zpracoval odbor sociálních věcí a zdravotnictví. „*Plán prevence kriminality Jaroměř 2016 –2021 byl vytvořen jako komplexní materiál, který popisuje stav kriminality ve městě Jaroměři a stanoví postupy k řešení/odstranění kriminálně rizikových, kriminálních a protiprávních jevů. Plán se týká zejména specifických jevů nebo jejich kumulací.*“⁶⁴ Zabývá se sociální a situační prevencí a vychází zejména z výsledků předchozího plánu prevence pro rok 2012 – 2015. Hlavními cíli plánu je snížení trestné činnosti, bezpečnost občanů, eliminace kriminality a delikventní činnosti u dětí a zajištění efektivní prevence.

Na následujících stranách se budu věnovat výzkumnému šetření, kde budu rozebírat právě současnou situaci spojenou s projektem Asistent prevence kriminality. Budu se věnovat jeho možné úspěšnosti nebo neúspěšnosti a to na základě empirického výzkumu. Poukážu tak na nedostatky nebo přínosy projektu spojeného s asistencí prevence kriminality. V praktické části se budu věnovat zejména analýze dotazníkového šetření. Důraz je kladen na zjištění současných vztahů, které panují mezi policisty, strážníky, APK a Romy a zda tyto vztahy byly nějak ovlivněny projektem APK. Dotazníky jsou zaměřené i na zjištění nejčastějších protiprávních jednání, kterých se Romové dopouští a na vzorce chování během nich. Dále jsou zde uvedeny okolnosti, které nejspíš vedou k danému chování a jednání.

Praktická část

8. Výzkumné šetření

8.1. Metodologie výzkumu

Východiskem pro zpracování všech získaných dat praktické části bylo studium dokumentů týkajících se prevence kriminality v Josefově (Gabalova studie⁶⁵, plány prevence

⁶⁴https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/545cs_1.pdf&original=plan-prevence-kriminality-jaromer-2016-2021.pdf[online] Cit. 2019-03-21 str.6

⁶⁵GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

kriminality⁶⁶, projekt APK⁶⁷), dotazníková šetření a strukturované rozhovory se zaměstnankyněmi Městského úřadu v Jaroměři a s velitelem Městské policie Jaroměř.

V praktické části se zabývám obsahem a výsledky kvantitativního výzkumu a zpracovávám je v dílčích závěrech. Celkem byly vypracovány 4 různé dotazníky s otevřenými otázkami, které tak dávaly možnost vyjádřit se k dané problematice vlastními slovy na základě vlastních zkušeností. Otázky pro všechny skupiny respondentů jsou uvedeny v příloze. Odpovědi respondentů jsem analyzoval, porovnal mezi sebou a interpretuji je hromadně. Některé odpovědi jsou uvedeny i v plném znění. Ještě bych chtěl upozornit na to, že v období, kdy respondenti odpovídali na dotazníky, byl projekt již ukončen (k 31.12.2018), protože ho neměl kdo financovat. Užití přítomného času a některé další typy otázek tedy nekorespondují s danou skutečností.

Rozhovor s terénními sociálními pracovníci mi byl poskytnut neplánově při návštěvě Městského úřadu v Jaroměři, kde jsem si chtěl schůzku s terénní pracovnící nejprve domluvit. Neměl jsem k dispozici předem stanovenou osnovu otázek, ale náš rozhovor byl veden na téma spolupráce pracovníků s Romy. Rozhovor trval zhruba 20 minut. Obě pracovníce byly velmi vstřícné a ochotné. Rozhovor se týkal náplně práce pracovníků ve spolupráci s romskou komunitou. Pracovnice popisovaly, jak spolupracují s klienty v prostředí, které je pro tuto skupinu přirozené v rámci vyloučené lokality. Jejich cílem je pomáhat klientům dle jejich potřeb a zapojit je do společenských struktur.

Na základě rozhovoru s velitelem městské policie jsem se dozvěděl detailní informace o projektu APK na Jaroměřsku. Velitel městské policie byl velmi otevřený a ochotný. Rozhovor byl veden na základě předem stanovených otázek týkajících se projektu APK a jeho fungování a trval asi 30 minut. Rozhovor byl nahráván a průběžně jsem si i dělal poznámky.

8.2. Výběrový vzorek participantů

V rámci praktické části zkoumám vztahy mezi čtyřmi skupinami. Vyplnění dotazníků bylo svobodným rozhodnutím, nikdo nebyl donucen k vyplnění dotazníku násilnými nebo jinými prostředky. Mezi skupiny participantů, které byly vybrány do dotazníkového šetření, patří PČR v Jaroměři (15 respondentů), Městská policie Jaroměř se sídlem v Josefově (8 respondentů), APK pro město Jaroměř (4 respondenti) a Romové žijící ve vyloučené lokalitě

⁶⁶https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/545cs_1.pdf&original=plan-prevence-kriminality-jaromer-2016-2021.pdf[online] Cit. 2020-05-15

⁶⁷<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-15

Josefov (10 respondentů), které oslovila terénní pracovníce při své pravidelné návštěvě. Dotazníky pro policisty a strážníky jsem osobně doručil a po 14 dnech jsem si je vyzvedl. Dotazníky pro APK a Romy jsem po předchozí domluvě nechal u terénní pracovníce, která je s těmito skupinami vyplnila, abych měl k dispozici dostatek materiálu. Nejpřívětivější odpovědi jsem zaznamenal od policistů a strážníků, možná i proto, že jsem také policista. Naopak nejméně materiálu mám od Romů, možná jsou za tím špatné vztahy mezi nimi a PČR. Třeba kdyby se dotazník týkal jiné problematiky, byli by v odpovědích sdílnější.

První skupinou jsou APK, kteří byli zaměstnaní u Městské policie Jaroměř. První myšlenka byla taková, že se se všemi asistenty postupně osobně setkám a budu jim klást připravené otázky. Díky terénní pracovníci jsem postupně telefonicky kontaktoval 4 asistenty, kteří ochotně spolupracovali a přislíbili mi schůzku. Postupně ale domluvená setkání odpadla, hromadily se důvody nepřítomnosti a nakonec už jsem se jim ani nedovolal. Bylo zřejmé, že jejich zájem opadl. Jednak už to bylo v době, kdy projekt APK v Jaroměři skončil, a jednak si myslím, že se i vylekali, když se dozvěděli, že i já jsem zaměstnanec PČR. Zřejmě to v nich vyvolalo vlnu podezření a obav ještě znásobenou určitými obavami v jejich komunitě z policistů. Nicméně s touto situací mi velmi pomohla terénní sociální pracovníce, která si ode mě vzala dotazníky a při dalším setkání je s asistenty vyplnila. Respondenti odpovídali celkem na 9 otázek. Měli se vyjádřit k náplni jejich práce, ke vztahům mezi PČR a Romy, k jejich spolupráci s PČR a městskou policií a k bezpečnosti ve městě. Vzhledem k tomu, že většina Romů v této lokalitě je negramotná, odpovědi jsou velmi stručné, spíše jednoslovné, přestože APK mají základní vzdělání, jsou bezúhonní a mezi jejich silné stránky patří výřečnost. To byl důvod, proč jsem se s nimi chtěl setkat osobně. Mohl bych mít k dispozici více materiálu a třeba jsem mohl uskutečnit i rozhovor.

Druhou skupinou, která se účastnila empirického výzkumu, jsou samotní Romové. Dotazníky byly určeny jen pro Romy ze sociálně vyloučené lokality v Josefově. S ohledem na jejich negramotnost vyplňovali všichni respondenti dotazník v přítomnosti sociální pracovníce, která jim četla otázky, vysvětlovala některé pojmy a pomáhala s vyplňováním. Vyplňování dotazníků se účastnili většinou nejstarší členové z dané domácnosti, věkově nad 50 let. Zkratky v dotazníku byly Romům vysvětleny před vyplňováním dotazníku. Odpovědi jsou opět bohužel velmi stručné. Celkem 15 respondentů odpovídalo na 9 otázek, v rámci kterých se měli vyjádřit k vztahům mezi Romy a strážníky a policisty v Jaroměři, k bezpečnostní situaci ve městě a k nejčastějším problémům v lokalitě Josefov.

Třetí skupinou je Městská policie Jaroměř. V době, kdy jsem osobně dotazníky donesl na oddělení městské policie, bylo zde zaměstnáno celkem 20 strážníků včetně vedení. Bohužel všichni nebyli ochotní dotazník vyplnit. Již při příchodu bylo znát, že je svou přítomností spíše obtěžují, nechtěli se vyjadřovat a na dotazníky se netvářili moc přívětivě. Jen velitel městské policie byl velmi laskavý, poskytl mi dostatek času na rozhovor a poté i vyplnil dotazník. Celkem 8 respondentů odpovídalo na 12 otázek týkajících se protiprávního jednání Romů, jejich chování při vzniklých situacích a vzájemných vztahů mezi Romy, PČR a městskou policií. Dotazníky pro tuto cílovou skupinu byly vyplněny zodpovědně a obsáhle, protože je strážníci vyplňovali v rámci služební porady.

Poslední zúčastněnou skupinou jsou policisté z Jaroměře. Na obvodním oddělení PČR v Jaroměři je evidováno celkem 20 policistů včetně vedení. Dotazník vyplnilo celkem 15 respondentů. Oproti strážníkům se policisté při mém příchodu začali scházet, mile mě přivítali a mluvili se mnou, jako bych byl jejich stálý kolega. Vysvětlil jsem jim důvod své přítomnosti a požádal je o vyplnění dotazníku. Nikdo se netvářil otráveně a sešlo se i mnohem více vyplněných dotazníků, než tomu bylo u strážníků. Toto chování si vysvětluju tak, že chtěli podpořit můj výzkum, protože jsem stejně jako oni zaměstnanec PČR. Respondenti odpovídali na 11 otázek, které byly téměř totožné jako otázky pro městskou policii. Jednalo se sice o stejné otázky, ale z pohledu a pracovních zkušeností policisty se odpovědi oproti strážníkům místy lišily. Nejvíce se policisté a strážníci názorově rozcházel ve vnímání respektu a autority ze strany Romů. Dále se lišily odpovědi týkající se protiprávního jednání v souvislosti s jejich pravomocemi. Naopak shodné odpovědi lze nalézt v chování a jednání Romů při řešení vzniklé situace s policisty i strážníky.

8.3. Etika výzkumu

Obával jsem se hlavně spolupráce s Romy, protože jsem nevěděl, koho mám ve vyloučené lokalitě oslovit a zda vůbec budou ochotni spolupracovat. To se nakonec ukázalo jako důležitým bodem, protože moje zaměstnání policisty budilo v mnohých nedůvěru. Zřejmě se obávali, abych od nich nežádal informace osobnějšího charakteru, nebo se báli „odhalit“ svůj život. Zároveň byl výzkumný terén natolik specifický, že bylo možné očekávat určité neshody, neshody nebo prvky netolerance mezi mnou (jako zástupcem majority) a Romy (coby zástupci minority). Má přítomnost by pravděpodobně vzbudila rozruch a zřejmě by se stalo to, že by se Romové začali shlukovat. Možná by i odpovídali na mé otázky, ale dalo by se předpokládat, že by se nejednalo o klidné odpovídání na otázky při shluku více osob a nejednalo by se o relevantní výsledek. Na doporučení terénní pracovnice jsem toto

přenechal na ní, protože své klienty zná, oni jí důvěřují a vyplňování dotazníků tak proběhlo klidnější formou. Všichni participantů ústně souhlasili s tím, že použijí získané informace a mohu uvést i jejich jména. Od uvedení jmen jsem upustil, dotazníky jsem plně anonymizoval, protože to není důležité a z pohledu etiky výzkumu i samozřejmé.

8.4. Cíl výzkumu

Cílem praktické části je zmapovat vztahy mezi Romy, PČR, APK a městskou policií na Jaroměřsku a zjistit, co je příčinou takového chování a jednání, zda se napjatá situace mezi jednotlivými skupinami zlepšuje, či zhoršuje, zda spolu jednotlivé skupiny spolupracují, jaké mají na sebe navzájem názory. Na závěr si dovoluji uvést, co by přispělo k zlepšení celkové situace v Josefově.

V rámci své praxe vnímám vztahy mezi Romy a policisty jako stagnující. Romové jsou vůči policistům nedůvěřiví a spoustu konfliktů si řeší i mezi sebou. Starší generace Romů bere přivolání PČR k jejich rodinnému problému (hádky, domácí šarvátky, či vyřizování účtů) za ostudu rodiny, že si takové jednání rodina není schopna vyřešit sama. Mladší generace Romů volá PČR častěji, jelikož to naopak berou jako zcela běžnou věc a sami tak nemusí nic řešit. Tento jev je však v dnešní době stále častější, jelikož lidé spolu nechtějí řešit problémy, nebo se bojí případného konfliktu. Pokud se na starší generaci Romů mluví slušně, dá se jim ledacos vysvětlit. Pak jsou schopni policii velice respektovat, jelikož to berou jako vzájemné vyjádření úcty. Mladší generace Romů nemá v oblibě, když jim policista vyká a dává jim najevo svou nadřazenost. Při řešení konfliktů tak probíhá komunikace formou tykání. Tento model se mi několikrát osvědčil v práci při řešení různých situací s Romy. Je však pravda, že výše uvedené jsem si mohl dovolit v místě, které osobně znám. Jakmile jsem se potkal s cizími Romy, kteří byli někde na návštěvě, či nově přistěhovanými, tak jsem teprve musel zjistit, jak se s nimi můžu bavit a takzvaně si je „naťuknout“. Zajímá mě i to, zda jsou takové vzorce chování typické jen pro náš region, nebo je situace podobná i v Josefově, kde je mnohem vyšší koncentrace Romů a také vyloučená lokalita. Policisté a strážníci mají v tomto ohledu více zkušeností a mohou tak vnímat a hodnotit chování a jednání Romů v širším spektru. Dotazníkové šetření prokáže, jaký měla vliv přítomnost APK na chování Romů, zda byli APK prospěšní ve spolupráci s městskou policií a jestli se taková forma prevence kriminality osvědčila i pohledem PČR.

8.5. Dotazníková šetření

Následující strany této kapitoly obsahují analýzu výsledků dotazníkového šetření pro městskou policii, PČR, Romy a APK. Výsledky dotazníkového šetření mají objasnit situaci, která panuje mezi jednotlivými skupinami. Očekává se, že bude i odhalena možná příčina

8.5.1. Dotazník pro strážníky městské policie a jeho výsledky

Praxe respondentů z řad městské policie se pohybuje mezi 18 měsíci a 10 lety, průměrně jsou zaměstnáni 4,6 let. Respondenti se v odpovědích shodli na tom, že chování Romů je nevyzpytatelné a důležitou roli hraje požití drog či alkoholu. *„Záleží samozřejmě na situaci a řešení problému. Chování Romů ovlivňuje požití alkoholu, občas jsou velmi výbušní, podléhají emocím a jsou agresivní. Horší je to s mladšími Romy, u kterých se hranice slušného chování překračuje často.“*⁶⁸ Respondenti sice uvádí, že chování Romů je spíše bezproblémové a často řeší přestupkové protiprávní jednání, ale vyžadují jednání, které by jednoduše nevystupovalo proti konformitě a slušnosti, jež jsou obecně očekávány. Nejčastěji se jedná o rušení nočního klidu, drobné krádeže, občasné spory, znečišťování veřejného prostranství, volné pobíhání psů a v dopravních přestupcích to je překročení rychlosti. Při zjištění trestněprávního jednání spolupracují s PČR, protože nemají takové pravomoce. Strážníci sloužící v této lokalitě požadují bezproblémové a bezkonfliktní chování a tyto požadavky jsou totožné s tím, co pravděpodobně očekávají i od majoritní společnosti.

Respondenti oceňují spolupráci s těmi Romy, kteří se podřizují pravidlům policie a kteří se chovají slušně a klidně. Naproti tomu se také shodují, že je obtížné jednat s nespolupracujícími Romy pachatelé, kteří svým chováním dávají najevo nulovou autoritu vůči policii, lhostejnost a nerespektují pokyny policie jednajících a řídících se zákony České republiky. *„Pokud jsou oznamovatelé, tak s nimi není problém, ale pokud jsou pachatelé, tak často lžou, vyjadřují se vulgárně a hlučně, mají pocit, že si na ně někdo zasedl a vytahují kostlivce ze skříně. Přitom my s nimi jednáme slušně a spravedlivě. Problém je, že nám nevěří a pořád nám to i říkají. Nevím, jak je máme přesvědčit, že jednáme v rámci zákona o obecní policii.“*⁶⁹ Na uvedeném příkladu jednoho respondenta si můžeme všimnout určité bariéry, která je mezi Romy a policií. Problémem v komunikaci není jen tato vztahová bariéra, ale dle respondentů je to i jazyková bariéra, nízký intelekt, emoční inteligence a užívání romštiny namísto češtiny. Užíváním romštiny, pro strážníky nesrozumitelného jazyka, se Romové podle respondentů nejspíš chrání a mají pocit, že jsou méně ohroženi a v bezpečí. Tyto

⁶⁸ Dotazník strážníka městské policie, Jaroměř, 2.7.2019.

⁶⁹ Dotazník strážníka městské policie, Jaroměř, 2.7.2019.

komunikační problémy může do jisté míry eliminovat přítomnost APK, který v tu chvíli může fungovat jako tlumočník a umožnit oběma stranám dorozumět se a problém vyřešit.

Někteří respondenti jsou názoru, že kriminalita ve vyloučené lokalitě Josefov se mírně zhoršuje. Z bezpečnostní analýzy plánu prevence pro rok 2016 - 2021⁷⁰, které vydalo město Jaroměř, však vyplývá, že kriminalita řešená PČR a potažmo i přestupky řešené blokově městskou policií mírně klesají. Snížil se počet řešených trestných činů a dá se předpokládat, že většina trestných činů se přesouvá do oblasti přestupků. Z uvedených tabulek zaznamenávajících vývojové trendy trestné činnosti a přestupků pro období 2010 – 2015 vyplývá, že došlo k poklesu o 37%. Naopak se ale zvýšil počet přestupků, které řeší přestupková komise města, jež zaznamenala nárůst o 63%. Z těchto několika málo statistických údajů je zřejmé, že se sice snížila „kriminalita“ v podobě páchaní trestné činnosti, ale naopak se zvýšil počet řešených přestupků, které právě ve většině případů spadají do kompetence městské policie.⁷¹ Většina respondentů vnímá zhoršení situace a vidí problém hlavně v prostituci, v užívání drog, alkoholu a také v pouličním násilí.⁷²

Respondenti se ve svých odpovědích shodují na tom, že chování Romů vůči městské policii bylo a je stále problémové a že se situace v souvislosti s řešením protiprávního jednání s romskou komunitou mírně zhoršila. Respondenti se také shodují na tom, že je mnohem lepší spolupráce a domluva se starší generací Romů, která je v jednání s policií slušná, uznává policii a převládá u ní respekt k policii. Spolupráce s nimi není tak komplikovaná, jako je s mladší populací Romů, která policii pohrdá, nerespektuje pokyny a policii celkově ignoruje. Tento jev vnímám podobně i v rámci své praxe.

8.5.2. Dotazníky pro PČR a jejich výsledky

Délka policejní praxe policistů v Jaroměři je průměrně 17,1 let. Nejkratší praxe je 2 roky, nejdelší 44 let. Ve srovnání se strážníky mají policisté mnohem delší praxi, což může být velkou výhodou z hlediska místní znalosti a také z hlediska znalosti tamějších obyvatel. Pokud se praxe policisty pohybuje v tak vysokých číslech, dá se očekávat, že má dokonale zmapovanou situaci ve svém „rajónu“ a své zkušenosti by měl umět dobře zužitkovat.

⁷⁰https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/545cs_1.pdf&original=plan-prevence-kriminality-jaromer-2016-2021.pdf[online] Cit. 2020-05-15

⁷¹Kriminalita nebo-li zločinnost v obecném pojetí je vědomé páchaní společensky nebezpečných činů. Jde o souhrn všech protiprávních jednání, a to přestupků i trestných činů.

⁷²Pouliční násilí Romů je praktika k získání určitého společenského statusu v lokalitě. Je to jeden ze způsobů jejich komunikace, do jisté míry je legitimizováno a stává se normou. Je nástrojem pro vyjednávání konfliktů a výsledkem adaptace na určitý kulturní vzorec vyloučené lokality. Zdroj: WALACH, Václav. "Jak ghetto –ty ublížíš mně, já ublížím tobě.": Bezpečnost a pouliční násilí v sociálně vyloučené lokalitě. *Lidé města*. 15 (3): 391-417, 2013, ISSN 1212-8112.

Respondenti z řad PČR vnímají vztahy mezi nimi a Romy za velmi špatné a shodují se i strážníky na tom, že chování Romů je agresivní a impulzivní, bez autority, tolerance, bez respektu a že se velmi často chovají „*emotivně, neadekvátně ke vzniklé situaci, což může být následkem většího temperamentu, nižším vzděláním a životními zkušenostmi.*“⁷³ Záleží však na konkrétní situaci a i na konkrétních občanech, zejména na počtu romských občanů při řešení situace. Ze zkušeností policistů vyplývá, že se často musí umět vypořádat se shlukujícími se Romy, které není snadné usměrňovat. V takových případech se musí skupina rozdělit a ke zklidnění situace je potřeba složitá domluva a klidný profesionální přístup. Také lze pozorovat změnu v chování Romů v souvislosti se stářím samotných Romů, čímž se také názorově ztotožňují se strážníky. Respondenti ale také poukázali na to, že rozhodující pro chování Romů je i samotný věk a praxe policistů. Až 9 respondentů uvedlo, že starší Romové jsou klidnější a mají úctu ke stáří. Mladí Romové jsou podle respondentů agresivní a nenávistní, a to mnohem víc v souvislosti s nižším věkem a praxí policisty. „*Zpočátku služby bylo chování Romů vůči policistům více problémové. S postupem času vnímám, že jejich chování se postupně zlepšuje.*“⁷⁴

Vzhledem k větším pravomocem může PČR řešit i trestné činy, u kterých v souvislosti s romskou menšinou převládá násilná a majetková trestná činnost, výtržnictví a ublížení na zdraví. Všichni respondenti uvedli, že ale více řeší přestupkové jednání Romů a to nejčastěji rušení nočního klidu, krádeže a občanská soužití. Téměř všichni respondenti jsou toho názoru, že současná situace s ohledem na kriminalitu na Jaroměřsku je stabilní, nevnímají ani zlepšení ani zhoršení. V tomto bodě se liší s názorem strážníků, ale je to logické, protože přestupková jednání přímo v Josefově řeší primárně strážníci a PČR má navíc v tomto ohledu vyšší pravomoc, které mohou představovat pro Romy větší hrozbu. Samotní policisté i dokonce vnímají, že Romové respektují více policisty než strážníky. Toto si vysvětlují tím, že disponují vyššími pravomocemi a také podle nich Romové „*berou PČR jako nadřizenou složku městské policie a neuznávají autoritu městské policie.*“⁷⁵ Zajímavé je, že každá skupina respondentů vnímá vztahy mezi sebou odlišně. Respondenti z řad strážníků jsou toho názoru, že Romové spíše spolupracují s městskou policií a respektují je víc než státní policii, protože podle nich se městská policie o Romy více zajímá, více s nimi komunikuje a jsou s nimi více v kontaktu. „*Se strážníky vychází dobře, vědí, že se o problém skutečně zajímáme a dokážeme si zjistit, jak se událost skutečně stala. Máme výbornou místní znalost, známe i jejich*

⁷³ Dotazník policisty, Jaroměř, 15.5.2019.

⁷⁴ Dotazník policisty, Jaroměř, 15.5.2019.

⁷⁵ Dotazník policisty, Jaroměř, 15.5.2019.

*kriminální minulost, proto nás respektují.*⁷⁶ Někteří strážníci se dokonce vyjádřili tak, že pokud Romové nerespektují městskou policii, tak nebudou respektovat ani PČR. Na upřednostňování respektu mají odlišný pohled i Romové, kteří dle výsledků dotazníků v nich rozdíl nedělají, nevěří ani jedné složce a mají pocit, že jsou diskriminováni.

Respondenti se také shodli na tom, že jednání s Romy není jednoduché a vztahy jsou poněkud narušené a že chování Romů je více emotivní, hlučné, hysterické, až nenávistné. Problém vidí také v mladší generaci Romů, která je více problematická. Se strážníky se shodují na odlišném chování mladší a starší generace Romů a také na tom, že čím delší praxi strážník a policista má, tím snadněji se dá s Romy spolupracovat. Z šetření je patrné, že policisté mají za to, že jsou Romy respektováni a že kriminalita v jejich regionu je téměř neměnná.

8.5.3. Dotazník pro Romy a jeho výsledky

Dotazníky pro Romy byly vyplněné díky ochotě a pomoci sociální pracovnice, což byl první limitující faktor (nemohl jsem se dotazování zúčastnit osobně). Druhý limitující faktor spočívá v samotných odpovědích, které byly často velice strohé. Z tohoto důvodu je podkapitola kratší a také méně obsáhlá.

Zhruba polovina respondentů není spokojená s bezpečnostní situací v jejich lokalitě. Hodnotí ji dokonce jako velmi špatnou. Ostatní respondenti mají v lokalitě pocit bezpečí. Otázkou zůstává, jak je možné, že polovina je spokojená a druhá není. Nikdo z respondentů se nevyjádřil k bezpečnostní situaci ve městě zcela konkrétně a ani nezmínil nějaká konkrétní riziková místa. Nevíme, zda se cítí ohroženi přímo oni, nebo zda se na bezpečnostní situaci dívají z pohledu nezúčastněné třetí osoby. Respondenti ale uvedli výčet nejčastějších jevů ve vyloučené lokalitě Josefov a uvedli i možná řešení k odstranění nebo alespoň k minimalizaci těchto jevů. Jako největší potíží zmiňují drogy a vandalismus. Respondenti navrhují navýšit i počet hlídek v ulicích a u škol, které by zabránily možnému vandalismu, distribuci drog a zároveň ukáznily mladistvé v okolí škol. Dále by se měla policie zaměřit na krádeže, kriminalitu mladistvých a jejich chování obecně. Většina z nich zmínila i rychlou jízdu ve městě a jízdu bez řidičského průkazu.

Ve vztahu k PČR a městské policii se téměř všichni respondenti vyjádřili kladně. Toto stanovisko souvisí jistě i s tím, že výzkumného šetření se účastnili starší Romové, kteří ve vztahu s policií nejsou konfliktní, jako je tomu u mladých Romů. Vztahy mezi nimi označili

⁷⁶ Dotazník policisty, Jaroměř, 15.5.2019.

bud' za dobré, nebo neutrální a průměrné. Žádný respondent vztahy nehodnotí negativně. To si ve srovnání z pohledu PČR celkem odporuje, protože PČR i městská policie shledává většinu Romů jako problémové občany nerespektující zákony. Možná že Romové takové chování vnímají jako standartní, sice se někteří neřídí instrukcemi, nerespektují je, ale v podstatě vztahy zřejmě nejsou natolik konfliktní a vyhrocené, aby je hodnotili negativně. S tím souvisí i to, že většina dotázaných Romů PČR ani městské policii evidentně nedůvěřuje a na jejich přístupu by něco změnili, neuvedli však co. Zároveň někteří Romové oceňují jejich práci a dokonce všichni respondenti by podporovali své děti, kdyby se tyto děti chtěly stát policistou či strážníkem. Na příkladu jednoho respondenta je vidět určitá pochybnost vůči této profesi, zřejmě ze své zkušenosti. „*At' si děcka dělaj co chtěj ale je to nevděčná práce.*“⁷⁷ Z toho vyplývá, že z principu nemá vlastně s policií žádný problém, jen hodnotí tuto profesi jako nevděčnou a beze smyslu na základě vlastní zkušenosti a ze svého pohledu.

Výsledky dotazníků pro Romy nejsou vůbec uspokojivé. Některé odpovědi Romů si odporují. Romové hodnotí vztahy s PČR i městskou policií jako dobré, nevdí jim nic určitého, zároveň jim ale nedůvěřují a chtějí po těchto složkách, aby k nim změnily přístup. Romové se vyjádřili k největším problémům v lokalitě (vandalismus, drogy, apod.) a navrhovali některá řešení, například zvýšení počtu policejních hlídek v oblasti škol.

8.5.4. Dotazník pro APK a jeho výsledky

K výkonu této profese se APK dostali na základě nabídky od úřadu práce. Tři respondenti pracovali jako APK v období 01.09.2013 – 31.12.2018, čtvrtý respondent 01.01.2015 – 31.12.2018. Všichni splňovali všechna kritéria pro přijetí (viz. výše) a navíc měli zkušenosti z předchozí agentury, která se zaměřovala na udržení pořádku ve městě. Někteří respondenti dokonce uvedli, že jim i záleží na tom, jaká je ve městě situace, že by se rádi podíleli na snížení incidentů a celkově by rádi přispěli k budování dobrých vztahů mezi Romy, strážníky a policisty. Touto myšlenkou jakoby se APK stavěli do pozice Romů, kteří mají vliv a jsou schopni podílet se na změnách mezi skupinami. Jsou prostředníky mezi ostatními Romy a přijímají roli mluvčího, který hájí zájmy Romů. Toto by fungovalo dobře, kdyby všichni Romové spolupracovali a chovali se konformně a pokud by přijali APK jako svého „tlumočníka“ hájícího jejich zájmy a potřeby. K tomu byla vlastně zřízena tato funkce a dle výsledků dotazníků k tomu APK přistupovali zodpovědně, protože oni sami vnímali vztahy mezi Romy a policisty či strážníky za průměrné a špatné ze strany policie. APK uváděli i možná řešení, která by z jejich pohledu mohla pomoci se zvýšením bezpečnosti

⁷⁷ Dotazník romského občana, Jaroměř, 15.5.2019.

situace ve městě a která je podle nich nedostačující. Navrhovali posílení hlídek strážníků, a to zejména u škol a na místech, kde se často mladí Romové scházejí a znečišťují veřejné prostranství, obtěžují hlukem a pokřikují na kolemjdoucí. „*Někteří mladý Romové maj až moc volnýho času a dělaj pak různý blbosti. Z nudy. Taky se hecujou a předvádí.*“⁷⁸ Na zvyšující se kriminalitě se podle APK podílí hlavně mladí Romové, jejichž agresivita je mnohem vyšší než u ostatní romské populace. Pokud APK byli svědkem těchto incidentů, aktivně se podíleli na zklidnění situace, domlouvali Romům, a snažili se strážníkům či policistům vysvětlit dané chování, případně jeho příčinu. Problém je, že časem je nejspíš začali vnímat ostatní Romové jako zrádce, kteří spolupracují s policií jen ve svůj prospěch. Projekt APK do jisté míry splnil podle respondentů z řad APK očekávání a své cíle, ale bohužel nikoliv dlouhodobě. APK byli velmi prospěšní v činnostech, kdy nepřišli do přímé konfrontace s ostatními Romy. Nezaznamenali žádné negativní změny směřované k jejich osobě například v těchto činnostech: dohled na přechodech, dohled u základní školy, dohled nad veřejným pořádkem a prevence v základní škole. Bohužel ale při řešení incidentů s Romy, kdy APK například chodili do problémových rodin se strážníkem městské policie, se APK přestali cítit konformně, bylo znát napětí a stali se terčem kritiky. Romové je přestali vyhledávat za účelem poskytnutí pomoci. Během projektu více než polovina dotázaných Romů využívala služeb asistenta a to zejména v rámci komunikace s městskou policií. Postupem času ale přestali využívat těchto služeb. Neuvedli konkrétní důvody, ale příčinou těchto důvodů může být právě změna vztahu k APK.

Tento negativní jev vnímali i strážníci, kteří byli zpočátku spokojeni s činností APK a s jejich výsledky. „*Vyznali se, pomáhali klidnit situaci a přesvědčovat Romy, aby spolupracovali, popřípadě používali romštinu a překládali nám, když se Romům nechtělo, měli výbornou místní znalost, přehled, znali přezdívky,*“ ale postupně si všimli také určité stagnace. „*S jejich prací jsem byl velmi spokojen, občas vyvinuli vlastní snahu, ale vzhledem k tomu, že neměli vůbec žádné pravomoce, měli nulový respekt Romů. Spíše je ostatní postupně vnímali jako práškače pro policii a začali je ignorovat.*“⁷⁹ APK tak přestávali být při výkonu své práce venku aktivní a neměli takové výsledky jako dříve. Může za tím být právě narušení vztahů s Romy, ale také nedostatečný zájem a kontrola ze strany strážníků, kteří s nimi do terénu nechodili a spolupracovali pouze ve vybraných případech. „*Městská policie je špatná. Po celou dobu co sem pracoval tak s náma žádný strážník do terénu nešel*

⁷⁸ Dotazník asistenta prevence kriminality, Jaroměř, 15.5.2019.

⁷⁹ Dotazník strážníka městské policie, Jaroměř, 15.5.2019.

*neprojevovali žádný zájem.*⁸⁰ Z uvedeného příkladu jednoho respondenta je patrné, že spolupráce neprobíhala asi úplně tak, jak měla a strážníci APK dostatečně neiniciovali a nemotivovali.

Z výsledků dotazníků pro APK vyplývá, že funkce APK pro vyloučenou lokalitu Josefov byla do jisté míry prospěšná a APK byli pro Josefov přínosem. Jejich přítomnost se ukázala být užitečná, ale postupně docházelo k negativní změně vztahů s Romy. Z pohledu strážníků byli APK snaživí a jejich místní znalost a přehled v romské komunitě byl pro strážníky stěžejní. APK v průběhu projektu nejspíš ztratili motivaci, byli nedocenění, došlo ke zhoršení vztahu s Romy a tím došlo ke snížení jejich aktivity.

8.6. Závěr výzkumného šetření

Výsledky empirického výzkumu ukazují, že dotazované skupiny vnímají narušené vztahy mezi sebou a že jejich spolupráce je nedostačující. Je patrné, že existuje určitá sociální izolace a vzájemná nepochopení, stejně jako pocit „vlastní pravdy“. Shodují se i na tom, že kriminalita v Josefově se mírně zhoršuje a jednohlasně za tím vidí zejména generaci mladých Romů, která je i agresivnější. I přesto, že odpovědi některých respondentů nezní moc optimisticky z hlediska změny k lepšímu, skupiny respondentů navrhuji určitá podobná opatření, která by mohla současně situaci pomoci. Shodují se například v opatření navýšení počtu policejních hlídek, které by se měly soustředit na kriminalitu a na nevhodné chování mladistvých, kteří spadají do nejproblematičtější skupiny. Podle výsledků plánů prevence sice dochází k postupnému útlumu v páčání trestných činů, ale oproti tomu se zvyšují přestupková jednání, která jsou v kompetenci městské policie. Další navýšení počtu hlídek by mělo být preventivního charakteru, aby se občané cítili bezpečně. Navrhováno je i zvýšení prevence ve školách a pro širokou veřejnost. Respondenti z řad policistů a strážníků apelují na využití služby nízkoprahových center a služeb sociálních pracovníků.

Částečně se ukázalo být prospěšné i zapojení APK do chodu města a to v rámci dohledů a prevence. Výsledky dotazníků poukazují na to, že mezi skupinami je nedostatečná komunikace. Skupiny mezi sebou sice nějakým způsobem komunikují a spolupracují, ale tato forma komunikace není uspokojivá. Každá skupina má za to, že dělá vše správně, snaží se, ale dostatečnou snahu a zájem nevidí u dalších skupin. K odstranění této překážky měl pomoci asistent prevence kriminality, který by odkryl případné bariéry a přispěl k jejich odstranění. Tato očekávání se bohužel nenaplnila. APK měli být „spojovateli“ mezi těmito skupinami, ale

⁸⁰ Dotazník asistenta prevence kriminality, Jaroměř, 15.5.2019.

jen přenášeli policejní potřebu konformity a pořádku do romské komunity, a proto byli vnímáni jako jedinci, kteří narušují klidnou atmosféru a pokojné soužití v dané komunitě. Spolupráce APK s policisty a strážníky fungovala nedostatečně a také se APK stal terčem nenávisti pro Romy. V očích Romů byli APK přísluhovači mocenské složky, takže došlo k jejich odsouzení. APK tak rezignovali na práci s policií a jejich výsledky slábly. Nejspíš ani oni sami nebyli spokojeni s výsledky jejich snažení. Zřejmě se nenaplnila ani jejich očekávání, ve kterých od této funkce čekali víc. Měli společnost stmelovat, nikoliv ji rozdělovat a dokonce i sami sebe nechat izolovat. Podle APK neměli dostatečnou podporu u strážníků a strážníci se jim v terénu nevěnovali, jak by měli. APK se svými nulovými pravomocemi pak ani nemohli před Romy vypadat jinak, než jako práskači, kteří mají při zjištěném protiprávním jednání povinnost přivolat strážníka. Víze spolupráce policie s Romy se tak v praxi ukázala být nefunkční. Hodnoty Romů a policie jsou – snad jednodušeji řečeno odlišné a kontrastní. Úspěšnost projektu APK by tak mohla být ohrožena z výše uvedených důvodů.

9. Závěr

Tato bakalářská práce je zaměřena na tematiku spolupráce mezi Romy, PČR a městskou policií. V rámci této vztahové problematiky je také zkoumána účinnost a funkce asistenta prevence kriminality, který byl v rámci projektu Ministerstva vnitra České republiky vytvořen, aby usnadnil komunikaci mezi výše uvedenými skupinami a působil hlavně v oblasti preventivní činnosti. V teoretické části bakalářské práce jsou definovány pojmy jako Policie České republiky a městská policie, protože tyto dvě složky zastupují stát při ochraně veřejného zájmu a veškerá porušení a nedodržování zákonů spadají do kompetence těchto složek. Představen je i policista ve vztahu k menšinám apelující na dodržování rovnosti bez ohledu na rasovou či jazykovou příslušnost. Důraz je kladen také na vysvětlení pojmu policejní etika, která souvisí s výkonem policejní práce. V teoretické části je také představen projekt asistent prevence kriminality a jeho charakteristika. Detailnější popis je věnován funkci asistenta prevence kriminality, jež je zaměstnancem samosprávy a je zařazený v obecní policii. Důležitá část bakalářské práce je věnována romské populaci, konkrétně situaci romské komunity v Jaroměři – Josefově. Dále se bakalářská práce věnuje pojmům sociálně vyloučená lokalita a sociální vyloučení, jelikož úzce souvisí se současnou situací v josefovském ghettu.

V praktické části se bakalářská práce věnuje obsahu, analýze a výsledkům kvantitativního výzkumu realizovaného prostřednictvím dotazníků pro čtyři skupiny respondentů. Ve výběrovém vzorku participantů jsou uvedeny tyto skupiny a detailně je

uvedeno, za jakých okolností empirický výzkum probíhal, jak skupiny spolupracovaly a zmiňována jsou i některá úskalí výzkumu. Cílem výzkumu bylo zmapování vztahové problematiky mezi jednotlivými skupinami, zjištění příčiny jejich chování a jednání vůči sobě navzájem a ověřitelnost funkčnosti asistenta prevence kriminality, jež by měl spolupracovat se všemi skupinami.

Výzkumné šetření odhalilo, že vztahy mezi jednotlivými složkami jsou dlouhodobě narušené a to hlavně díky nefunkční komunikaci a nedostatečné snaze o spolupráci. Problematické je jednání hlavně ze strany mladších Romů. Všechny skupiny podílející se na tomto výzkumném šetření se shodly na tom, že vztahy mezi nimi nejsou vůbec ideální. Podle všech respondentů to souvisí se zhoršující se situací ve městě a se zvyšující se kriminalitou a to hlavně kriminalitou mladistvých. Skupiny respondentů také uváděly podobná řešení, která by pomohla zvýšit bezpečnostní situaci ve městě.

Projekt asistenta prevence kriminality byl úspěšný v oblasti dohledů nad veřejným pořádkem a v oblasti prevence. Odvedenou práci asistentů ocenili nejen strážníci městské policie, ale i veřejnost, která si pochvalovala zklidnění situace. V rámci komunikačních vztahů a vyjednávání mezi skupinami však asistenti rezignovali, protože došlo k narušení vztahů s Romy, tedy s jejich vlastní komunitou. Nechtěli být odvrženi od „svých“ lidí, a tak postupem času jejich pracovní úsilí sláblo. Romové vnímali asistenty jako příslušníky mocenské složky, která po Romech vyžaduje konformitu. Romové ale odmítají přizpůsobení se majoritě a nechtějí být ani nikam „násilím“ zařazeni. Myšlenka tohoto projektu byla dobrá, ale v praxi se ukázala být zatím nefunkční.

Bibliografie

BROULÍK, Petr. Z Josefova se stává ghetto, miní místní. Mnozí se už odstěhovali. *Mladá fronta Dnes - Královéhradecké vydání*. 22 (226): B2, 2011, ISSN 1210-1168.

BUDILOVÁ, Lenka a Tomáš HIRT (a kol.). *Policista v multikulturním prostředí: informační manuál pro Policii ČR*. Praha: Člověk v tísní, 2005. ISBN 80-903510-1-8.

DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. *Policie a profesní etika se zaměřením na etický kodex Policie České republiky*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, 2005. ISBN 80-239-5689-2.

GABAL, Ivan, Karel ČADA a Jan SNOPEK. *Klíč k posílení integrační politiky obcí: sociální vyloučení Romů a česká společnost*. Praha: Otevřená společnost, 2008. ISBN 978-80-87110-07-2.

GJURIČOVÁ, Jitka. Sociální aspekty trestné činnosti dětí a mladistvých. *Veřejná správa* 18 (29): 8-11, 2007, ISSN 1213-6581.

POLÁK, Rudolf. Komunitní centrum má dodat Romům sebevědomí. *Mladá fronta Dnes - Hradecký kraj* 13 (111): 1-2, 2002, ISSN 1210-1168.

POLÁK, Rudolf. Prosazují, aby Romové pracovali legálně, ne načerno: první romský radní v Jaroměři, podnikatel Rudolf Polák, Právu řekl. *Právo. Východní Čechy* 15 (162): 12, 2005, ISSN 1211-2119.

POSPÍŠILOVÁ, Kateřina. *Sociální vyloučení a úloha Policie ČR: metodická příručka pro realizaci vzdělávacího kurzu*. Praha: Člověk v tísní, 2008. ISBN 978-80-86961-57-6.

PREISSOVÁ, Andrea a Rafael JUÁREZ-TOLEDO. *Sociální exkluze v multikulturních společnostech: komparace současné situace v České republice a v Mexiku*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3648-7.

Romové. Prevence sociálně nežádoucích jevů 4 (3): 27, 2005, ISSN 1214-6609.

RYŠAVÝ, Ivan. Romské hlídky se osvědčují: *Moderní obec* 17 (10): 41, 2011, ISSN 1211-0507.

Sborník příspěvků: Vzdělávání menšin a multikulturní výchova v evropském kontextu: sborník příspěvků: 2. mezinárodní konference, 19.-20. listopad 2009, [Liberec]. Liberec: Liberecké romské sdružení, 2010. ISBN 978-80-903953-4-3.

SHURINGA, Leida. *Komunitní práce a inkluze Romů*. Ostrava: Radovan Goj, 2007.

ŠIMÍKOVÁ, Ivana a Imrich VAŠEČKA. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. Brno: Barrister&Principal, 2004. ISBN 80-7364-009-0.

VALERIÁNOVÁ, Lucie. Asistenti prevence kriminality se osvědčili: Karlovarský kraj. *Veřejná správa* 26 (3): 26-27, 2015, ISSN 1213-6581.

VEČERKA, Kazimír a Markéta ŠTĚCHOVÁ. *Faktory ovlivňující kriminalitu mladistvých Romů: stručný souhrn závěrečné zprávy ze stejnojmenného výzkumu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1990. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci).

VOKUŠ, Jiří. *Policie České republiky: Police of the Czech Republic: pomáhat a chránit*. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2010. ISBN 978-80-254-6098-6.

WALACH, Václav. "Jak ghetto - ty ublížíš mně, já ublížím tobě.": Bezpečnost a pouliční násilí v sociálně vyloučené lokalitě. *Lidé města* 15 (3): 391-417, 2013, ISSN 1212-8112.

ZAPLETAL, Josef. *Kriminologie*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995. ISBN 80-85981-15-7.

ZOUBEK, Vladimír. *Lidská práva a policie (v kontextu právního státu)*. Praha: Vydavatelství Policejní akademie České republiky, 2001. ISBN 80-7251-057-6.

Internetové zdroje

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2569360-na-okraji-spolecnosti-zije-polovina-romu-v-cesku-pocet-ghett-se-zdvojnasil>[online] Cit. 2020-05-14

<https://psp.cz/docs/laws/listina.html>[online] Cit. 2020-05-21

<https://tisnovskenoviny.cz/2017/05/31/mestska-policie-je-tu-pro-vas/>[online] Cit. 2020-05-01

<http://www.bezpecneuvaly.cz/policista-nebo-straznik-jak-je-poznat-a-jake-jsou-mezi-nimi-rozdily-pcr/>[online] Cit. 2020-05-03

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/souziti-s-romy-je-spatne-mini-cesi.A150602_174432_domaci_zt[online] Cit. 2020-05-10

https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/545cs_1.pdf&original=plan-prevence-kriminality-jaromer-2016-2021.pdf[online] Cit. 2020-05-15

https://www.jaromer-josefov.cz/e_download.php?file=data/editor/545cs_1.pdf&original=plan-prevence-kriminality-jaromer-2016-2021.pdf[online] Cit. 2019-03-21

<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-15

<https://www.mvcr.cz/clanek/v-cesku-pusobi-temer-devadesat-asistentu-prevence-kriminality-dalsi-pribudou-v-novem-roce.aspx>[online] Cit. 2020-05-05

<https://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-projektu-asistent-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-15

<https://www.mvcr.cz/clanek/uzsi-spoluprace-mv-cr-a-up-cr-prispeje-k-vetsi-podpore-asistentu-prevence-kriminality.aspx>[online] Cit. 2020-05-05

<https://www.otevrenaspolecnost.cz/knihovna/4869-bezpecnost-a-sekuritizace-romu-v-ceske-republice-zprava-z-kvalitativniho-setreni-2016>[online] Cit. 2020-05-21

<https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/#co-je-socialni-vyloucení>[online] Cit. 2020-05-03

<https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny.pdf>[online] Cit. 2020-05-21

Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-564>[online] Cit. 2020-05-21)

Nařízení vlády č.341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-341>[online] Cit. 2020-05-21)

Zákon č.551/1991 Sb. o obecní policii (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553>[online] Cit. 2020-05-21).

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>[online] Cit. 2020-05-21)

Zákon č. 361/2003 Sb. o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>[online] Cit. 2020-05-21)

Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce (<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>[online] Cit. 2020-05-21)

Příloha č.1 – Otázky pro participanty

Otázky pro asistenty prevence kriminality

1. *Co vás vedlo k tomu stát se asistentem prevence kriminality?*
2. *V jakém období jste se projektu zúčastnili?*
3. *Jaká je vaše pracovní náplň?*
4. *Jak vnímáte vztahy mezi PČR a Romy v Josefově?*
5. *Spolupracujete s PČR a se strážníky městské policie?*
6. *Pomáháte PČR či městské policii řešit konflikty s Romy? Pokud ano, jak často?*
7. *Podílíte se na přípravě nějakých projektů v souvislosti s prevencí kriminality? Pokud ano, jaké to jsou?*
8. *Jak vnímáte bezpečnostní situaci ve městě?*
9. *Je podle vás bezpečnostní situace ve městě dostačující? Změnili byste něco?*

Otázky pro Romy

1. *Jak jste spokojen/a s bezpečností situací ve vaší lokalitě?*
2. *Využíváte služeb asistenta prevence kriminality? Pokud ano – jaké zkušenosti máte?*
3. *Jak jste spokojen/a s prací PČR a s městskou policií?*
4. *Důvěřujete policistům a strážníkům?*
5. *Čemu by se měli policisté a strážníci ve vaší lokalitě věnovat především?*
6. *Jak byste charakterizoval/a vztah mezi Romy a PČR / městskou policií?*
7. *Chtěl/a byste na přístupu PČR k Romům něco změnit? Pokud ano, co?*
8. *Máte mezi Romy osobu spolupracující s PČR?*
9. *Podporoval/a byste své děti, kdyby se chtěly stát policisty?*

Otázky pro strážníky městské policie

1. *Jak dlouho pracujete jako strážník městské policie?*
2. *Jak vnímáte chování Romů vůči městské policii?*
3. *Řešíte spíše přestupkové či trestně právní jednání Romů? Uveďte nejčastější z nich.*
4. *Jak se Romové nejčastěji chovají při řešení vzniklých situací, ve kterých jsou oznamovatelé / pachatelé?*
5. *Jak se liší chování Romů v souvislosti s jejich počtem při řešení vzniklé situace?*
6. *Jak byste charakterizoval/a vztahy mezi Romy a strážníky v Jaroměři – Josefově?*

7. *Vnímáte rozdílné chování Romů vůči PČR a městské polici v Jaroměři – Josefově?
Pokud ano, jak si to vysvětlujete?*
8. *Vnímáte nějaký posun v kriminalitě ve vyloučené lokalitě?*
9. *Máte nějaké známé / důvěrníky mezi Romy ve vyloučené lokalitě?*
10. *Pozorujete nějaké problémy při komunikaci s Romy?*
11. *Jak jste byli spokojeni s APK? Byli pro vaši práci přínosem?*
12. *Podílíte se na přípravě projektů v souvislosti s prevencí kriminality?*

Otázky pro policisty

1. *Jak dlouho pracujete jako policista?*
2. *Jak vnímáte chování Romů vůči PČR?*
3. *Řešíte spíše přestupkové či trestně právní jednání Romů? Uveďte nejčastější z nich.*
4. *Jak se Romové nejčastěji chovají při řešení vzniklých situací, ve kterých jsou oznamovatelé / pachatelé?*
5. *Jak se liší chování Romů v souvislosti s jejich počtem při řešení vzniklé situace?*
6. *Jak byste charakterizoval/a vztahy mezi Romy a PČR v Jaroměři?*
7. *Vnímáte rozdílné chování Romů vůči PČR a městské policii v Jaroměři – Josefově?
Pokud ano, jak si to vysvětlujete?*
8. *Vnímáte nějaký posun v kriminalitě ve vyloučené lokalitě?*
9. *Pozorujete úctu, či respekt ze strany Romů k příslušníkům PČR?*
10. *Máte nějaké známé / důvěrníky mezi Romy ve vyloučené lokalitě?*
11. *Pozorujete nějaké problémy při komunikaci s Romy?*